

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA
KATEDRA ROZVOJOVÝCH STUDIÍ

Jan UHLÁŘ

**MIGRACE MEZI ŠPANĚLSKEM
A LATINSKOAMERICKÝMI ZEMĚMI**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: RNDr. Miloš Fňukal, PhD.
Olomouc 2009

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a veškeré použité zdroje informací jsem uvedl v seznamu literatury.

V Olomouci 10. 5. 2008

.....

Rád bych poděkoval RNDr. Miloši Fňukalovi, Ph.D. za odborné rady, cenné připomínky a vstřícný přístup při vedení bakalářské práce.

Vysoká škola: Univerzita Palackého

Fakulta: Přírodovědecká

Katedra: Rozvojových studií

Školní rok: 2007/2008

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

student

Jan UHLÁŘ

Mezinárodní rozvojová studia

Název práce:

Migrace mezi Španělskem a latinskoamerickými zeměmi

Migration between Spain and countries of Latin America

Zásady pro vypracování:

Cílem bakalářské práce je výzkum migračních toků mezi zeměmi Latinské Ameriky a Španělskem. Práci uvede historický přehled zachycující směr, příčiny a charakter hlavních migračních toků podle vhodně zvolených etap (kolonizace, období po osamostatnění latinskoamerických zemí, občanská válka ve Španělsku, Francova vláda apod.). Detailnější pozornost bude věnována migracím v období po vstupu Španělska do ES/EU. Vedle příčin migrací a jejich kvantifikace bude pro současné období podrobněji zkoumán i vývoj právního, politického, ekonomického i sociálního rámce španělské imigrační politiky od roku 1986 se zvláštním zřetelem na její „latinskoamerickou“ dimenzi.

Struktura práce:

1. Úvod
2. Cíle práce
3. Přehled relevantní literatury
4. Definice základních pojmů, teoretický rámec práce
5. Historický přehled migrací mezi Španělskem a Latinskou Amerikou do roku 1986 (základní směry, počty, příčiny, dopady)
6. Migrace mezi Španělskem a Latinskou Amerikou po roce 1986
7. Latinskoameričtí migranti ve Španělsku (postavení v porovnání s ostatními migranty, vývoj počtu)
8. Změny a hlavní tendence španělské migrační politiky ve vztahu k Latinské Americe
9. Závěry a prognóza dalšího vývoje
10. Shrnutí v angličtině

Bakalářská práce bude zpracována v těchto kontrolovaných etapách: konkretizace cílů práce (září 2008), kritický přehled literatury (prosinec 2008), kapitoly 4–6 (leden 2009), kapitoly 7–8 (duben 2009), formulace závěrů, dokončení textu práce (květen 2009)

Rozsah grafických prací: text, grafy, mapy (dle potřeby)

Rozsah průvodní zprávy: 10 000 – 12 000 slov základního textu + práce včetně všech příloh v elektronické podobě

Seznam odborné literatury:

Dostupné statistické materiály španělského statistického úřadu ONE (vedle statistických ročenek zejména Los extranjeros residentes en España. 1998-2002, INE 2004 a Tendencias demográficas durante el siglo XX en España, INE 2004 a dále výsledky Encuesta Nacional de Inmigrantes. Año 2007)

Knižní i elektronické publikace zabývající se migracemi obecně (velký výběr zdrojů např. na <http://www.migrationinformation.org/>), dále publikace vydávané Mezinárodní organizací pro migraci (např. Pellegrino, A. *Migration from Latin America to Europe: Trends and Policy Challenges*. IOM 2004), Migration Policy Group, apod.

Další dostupné knižní publikace zabývající se historií španělsko-latinskoamerických vztahů a migrací.

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D.

Datum zadání bakalářské práce: 15. 5. 2008

Termín odevzdání bakalářské práce: 15. 5. 2009

---

vedoucí katedry

---

vedoucí bakalářské práce

OBSAH BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

1. ÚVOD, CÍLE PRÁCE	8
2. METODY ZPRACOVÁNÍ	9
3. DEFINICE ZÁKLADNÍCH POJMŮ, TEORETICKÝ RÁMEC PRÁCE	11
3.1. Definice migrace a vymezení jejích typů	11
3.2. Rozvojová studia a jejich přístup k migraci.....	13
4. HISTORICKÝ PŘEHLED MIGRACÍ MEZI ŠPANĚLSKEM A LATINSKOU AMERIKOU DO ROKU 1986	15
4.1. Historie migrace v předkoloniálním období.....	15
4.1.1. Hypotézy osídlení Latinské Ameriky	15
4.1.2. Starověká Latinská Amerika.....	16
4.2. Migrace v koloniálním období	17
4.2.1. Počátky kolonizace Nového světa	18
4.2.2 Hlavní směry migrací do konce 19.století.....	20
4.3. Migrační toky v 19. století a počátcích století 20.....	21
4.4. Emigrace ze Španělska v letech 1936–1939.....	24
4.5. Migrační vývoj v letech 1939–1975	25
4.6. Migrační vývoj zemí Lat. Ameriky a Karibiku v 2. polovině 20. století.....	26
4.6.1. Diktátorské režimy v Latinské Americe a jejich vliv na migrační pohyby .	27
5. MIGRACE MEZI ŠPANĚLSKEM A LATINSKOU AMERIKOU PO ROCE 1986	29
5.1. Migrace v 80. a počátcích 90. letech, repatriace	29
5.2. Imigrační vlny ve Španělsku od počátku 90. let 20. století	31
5.3. Problematika odlivu mozků z Latinské Ameriky, „brain drain“	33
5.4. Problematika nerovnosti pohlaví.....	33
6. LATINSKOAMERIČTÍ IMIGRANTI VE ŠPANĚLSKU	35
6.1. Geografické rozložení imigrantů ve Španělsku.....	38
6.2. Rozdělení imigrantů ve Španělsku dle pohlaví.....	40
6.3. Profil imigrantů dle věku	41
6.4. Profil rodiny imigranta.....	41
6.5. Integrace imigrantů ve Španělsku	42
Na závěr této kapitoly o integraci je vhodné zmínit Strategický plán o integraci cizinců ve Španělsku na léta 2007 – 2010. Tento plán řízen španělskou vládou je určen nejen pro španělské imigranty nýbrž i pro španělské občany. Plán je zaměřen na předcházení rasovým předsudkům a diskriminacím, dále také na oblast sociální či školství.	44
6.6. Ekonomické postavení přistěhovalců ve Španělsku	44
6.6.1. Remitence ze Španělska do zemí ALC	45
6.7. Vliv ekonomické krize na latinskoamerické imigranty ve Španělsku.....	47

7. ZMĚNY A HLAVNÍ TENDENCE ŠPANĚLSKÉ MIGRAČNÍ POLITIKY VE VZTAHU K ZEMÍM LATINSKÉ AMERIKY	49
7.1. Počátky španělské migrační legislativy	49
7.2. Španělská imigrační politika / Legislativa.....	50
7.2.1. Povinnosti přistěhovalce po vstupu do Španělska.....	52
7.2.2. Role španělských NNO	53
7.3. Zahraniční španělská politika ve vztahu k latinskoamerickým zemím.....	54
7.4. Nový zákon o cizincích ve Španělsku	55
7.5. Společná evropská imigrační a azylová politika	56
8. ZÁVĚR A PROGNOZY DALŠÍHO VÝVOJE.....	58
8.1. Imigrace jako stimulant pro ekonomický rozvoj.....	58
8.2. Další dopady imigrace - zvyky a náboženství přistěhovalců	60
8.3. Sociální dopady imigrace	60
8.3.1. Dopady migrace na země původu.....	61
8.4. Demografické dopady imigrace	63
9. SHRNU TÍ PRÁCE.....	64
9.1. Resume.....	65
9.2. Resumen	67
10. POUŽITÉ ZDROJE	70

1. ÚVOD, CÍLE PRÁCE

Migrace, ve všech svých typech a podobách, patří mezi základní témata rozvojových studií. Tato práce se tématicky zaměřuje na migrační toky mezi Španělskem a Latinskou Amerikou, které jsou v mnoha ohledech specifické. Jde totiž o území, která byla v minulosti úzce státoprávně svázána, jejich kultury vycházejí ze společného základu a neliší se ani jazykově, lze tedy předpokládat, že se ve Španělsku budou latinskoameričtí migranti setkávat s jinými typy problémů než např. maročtí venkované, kteří se ocitnou uprostřed Madridu v kulturně zcela cizím prostředí.

Důvodem výběru tématu – vedle obecného zájmu o problematiku migrací jako takových – byly mé osobní zkušenosti z práce ve Španělsku, kdy jsem měl možnost poznat postavení migranta ne jako teoretický problém, o kterém se píše v knihách, ale doslova „na vlastní kůži“.

Hlavním cílem práce je komplexnější charakteristika migračních toků mezi Španělskem a zeměmi Latinské Ameriky a postžení předpokládaných specifik, plynoucích z kulturní a jazykové blízkosti obou teritorií i z „nadstandardních“ prioritních vztahů Španělska se zeměmi, které byly dříve součástí jeho koloniální říše.

Takto stanovený hlavní cíl umožňuje volbu několika variant vnitřní stavby bakalářské práce. Vzhledem k tomu, že se neprojevila nutnost modifikovat strukturu práce navrženou přímo v zadání, byla práce rozčleněna na řešení těchto dílčích cílů (těm odpovídá i členění práce do kapitol):

- 1) etapizace hlavních migračních toků a základní charakteristika jednotlivých etap
- 2) detailnější charakteristika migrací v období po vstupu Španělska do ES/EU
  - a. příčiny migrací
  - b. jejich kvantifikace
  - c. vývoj právního, politického, ekonomického i sociálního rámce španělské imigrační politiky
  - d. vystižení specifik tohoto rámce pro latinskoamerické země / migranty
  - e. dopady migrací.

2. METODY ZPRACOVÁNÍ

Při zpracování diplomové práce autor použil dvě navzájem se doplňující metody: studium odborné literatury a analýzu statistických dat.

Hlavním podkladem pro práci byla oficiální data a údaje publikované Španělským statistickým úřadem (INE), která jsou většinou volně dostupná na oficiálních webových stránkách této instituce. Do internetové databáze INE je zařazeno poměrně značné množství dat o imigrantech žijících ve Španělsku. Tyto statistiky umožňují zjistit geografický původ imigrantů, jejich věkové složení, strukturu podle pohlaví a celé řady dalších znaků. Jako velmi přínosná se pro práci jevila možnost získávat tyto charakteristiky odděleně pro skupiny migrantů lišících se původem.

Dalším významným zdrojem dat pro práci byly výsledky tzv. Národního šetření o přistěhovalcích (Encuesta Nacional de Inmigrantes) z roku 2007, jehož výsledky byly publikovány v roce 2009. Národní šetření hodnotí základní charakteristiky, vývoj počtu či původu přistěhovalců mezi lety 2000 a 2007, dále se zaměřuje na problematiku pracovního trhu, úrovně bydlení či integraci přistěhovalců ve Španělsku.

Dalšími zdroji práce jsou informace jiných oficiálních španělských úřadů. Jedná se tak především o Ministerstvo práce a imigrace (Ministerio de Trabajo y de Inmigración) a Ministerstvo zahraničních věcí a spolupráce (Ministerio de Asuntos Exteriores y de Cooperación). Informační materiály těchto institucí byly zdrojem velice užitečných dat o postupném formování a aktuální podobě španělské imigrační politiky a legislativy. Další publikace vydané pod záštitou těchto ministerstev poskytly informace o vztahu a politickém přístupu Španělska k latinskoamerickým zemím či o často diskutované problematice ilegálních imigrantů.

Knižní zdroje sloužily především k postižení historického přehledu migračních toků mezi ALC¹ a Španělskem. Jedním ze stěžejních knižních zdrojů, který byl vydán ve spolupráci se Ministerstvem zahraničí Španělska byla publikace

---

¹ Tuto španělskou zkratku budeme v práci používat pro stručné označení zemí Latinské Ameriky a Karibiku

Historia general de la emigración española a Iberoamerica². Tato kniha poskytuje informace především o historii emigrací Španělů do zemí Latinské Ameriky od koloniálního období až po současnost. Knižních zdrojů práce je však podstatně více, z těch, které byly při tvorbě práce využity ve větší míře jmenujme např. Atlas lidské migrace³ nebo Migration and Remittance Fact Book⁴.

Významnými zdroji práce byly také vědecké články, které se migrací zabývají. Tyto články či krátké studie přinášejí celou řadu informací o španělských přistěhovalcích, jejich právech, sociálním postavení či rodinném zázemí. Tyto studie jsou většinou zaměřeny na určitou problematiku imigrace, kterou na konkrétních příkladech dále formulují nebo dokumentují. Mezi tyto vědecké studie můžeme zařadit například The Emergence of Pro-Regularization Movements in Western Europe⁵, dále například publikaci R. Stojanova a J. Novosáka Migrace místo pomoci?⁶. Jmenovat bychom mohli celou řadu dalších vědeckých článků, které se staly jedním z nejdůležitějších zdrojů práce.

Doplňkovými zdroji práce byly různé internetové stránky, novinové články a rozhovory, nebo také data dalších výše nejmenovaných institucí, například publikace vydané Mezinárodním měnovým fondem nebo Mezinárodní organizací práce.

---

² Vives Azancot, P., Vega, P., Oyamburu, J., 1992

³ King, R., 2008

⁴ Dilip, R., Zhimei, X., 2008

⁵ Laubenthal, B., 2007

⁶ Stojanov, R., Novosák, J., 2008

3. DEFINICE ZÁKLADNÍCH POJMŮ, TEORETICKÝ RÁMEC PRÁCE

3.1. Definice migrace a vymezení jejích typů

Migrace, demografy též běžně nazývána stěhování či mechanický pohyb obyvatelstva, bývá často definována jako forma prostorové mobility mezi dvěma územními jednotkami, znamenající obvykle trvalou změnu pobytu.⁷

Existuje samozřejmě mnoho dalších definic migrace, ať už to jsou definice používané v demografii, geografii nebo jiných vědních oborech. Pro účely této práce se můžeme plně spokojit s jednoduchou a zcela jasnou definicí vyslovenou historikem, která migraci charakterizuje jako *„pohyb lidí z jednoho místa země na druhé, kde se chtějí usadit.“*⁸

Některá pojetí zužují pojem migrace výhradně na přesun osob mezi rozdílnými státními útvary, tj. spojený s překročením státních hranic. Toto chápání je ale neobvyklé v demografii a geografii, která ho pojímá širěji a migrace dělí na vnitrostátní, které se odehrávají v rámci jednoho státního útvaru, a na migrace mezistátní, které obecně přinášejí větší škálu problémů.

Z hlediska území můžeme migraci rozdělit na vnější a vnitřní, pokud tedy zvolíme za jednotku stát, tak bude vnější migrace migrací zahraniční, naopak ta vnitřní se bude týkat rámce jednoho státního útvaru, na příkladu Španělska to může být například migrace z regionů na jihu země do bohatšího severu.

Dalším rozdělením migrací může být na migraci dobrovolnou či nucenou, vynucená forma migrace poté může mít širokou škálu příčin, od čistě osobních důvodů, přes pronásledování, práci, ozbrojené konflikty, či jakékoli omezování svobod související s politickými příčinami migrace.⁹

Důležitým pojmem je reemigrace, v konkrétním případě Španělského království tzv. repatriace, tedy zpětná migrace, rozuměná jako návrat dřívějších emigrantů zpět do mateřské země. Repatriace by však přesněji mohla být popsána

---

⁷ Pavlík Z., Kučera M., 2002

⁸ King R, 2008, str. 7

⁹ Waugh, D., 1995

jako ta forma reemigrace, která je organizována státní mocí (ve španělské kontextu se pojem ale používá pro jakoukoliv formu reemigrace).

Důležitým bodem je také to, že jako migraci neoznačujeme ty formy prostorové mobility obyvatelstva jako jsou dojíždění za prací, turistika či například studijní pobyt. Kritériem do začlenění určitého pohybu v prostoru do kategorie migrací je především doba pobytu nebo právní status osoby, která se v prostoru pohybuje. OSN doporučuje pro formální zařazení do kategorie (mezinárodní) migrace překročení délky pobytu jeden rok vně domovského státu nebo státu trvalého pobytu.¹⁰ Mnohé země západní Evropy však mají časový úsek, který musí osoba na území státu strávit, aby byla do kategorie migranta zařazena, kratší.

Další pojmy související s migrací budou podrobněji popsány v následujícím přehledu. Pojmy byly na základě zaměření práce redukovány a budou uvedeny pouze ty, které s ní mají bezprostřední souvislost¹¹:

- **azyl** - ochranný pobyt, který stát poskytuje státnímu příslušníku třetí země nebo osobě bez státní příslušnosti v souvislosti s jejím pronásledováním zpravidla z důvodů politických;
- **azylant** - cizinec, kterému byl udělen azyl, a to po dobu platnosti rozhodnutí o udělení azylu;
- **emigrace** - změna místa pobytu směrem z území domovského státu; emigrace je procesem při němž obyvatelé opouštějí své domovské státy s cílem usídlit se v zahraničí;
- **emigrant** - osoba, opouštějící území svého domovského státu s cílem usídlit se v zahraničí;
- **imigrace** - změna místa pobytu směrem na území jiného než domovského státu; imigrace je procesem při němž se na území států usídlují cizinci
- **imigrant** - cizinec, přicházející do země za účelem pobytu dlouhodobějšího charakteru;
- **integrace cizinců** - proces postupného začleňování imigrantů do struktur a vazeb společnosti domácího obyvatelstva. Jedná se o komplexní jev, který je

---

¹⁰ Pavlík M., Kučera Z., 2002

¹¹ všechny definice převzaty z: Ministerstvo vnitra České republiky, 2004

přirozeným důsledkem migrace a který má své politické, právní, ekonomické, sociální, kulturní, psychologické a náboženské aspekty;

- **mezinárodní migrace** - pohyb jednotlivců i skupin osob mezi územími jednotlivých zemí světa. Migrace může být krátkodobá, dlouhodobá, trvalá i opakovaná (cirkulární);
- **uprchlík** - státní příslušník třetí země, jemuž bylo přiznáno právní postavení uprchlíka ve smyslu Ženevské úmluvy, a který je oprávněn pobývat na území členského státu. V ČR je osoba, které bylo přiznáno postavení uprchlíka, označována jako azylant;
- **země původu** - země, jejímž je žadatel o udělení mezinárodní ochrany státním příslušníkem. V případě, že jde o osobu bez státní příslušnosti, je to stát jejího posledního trvalého bydliště.

3.2. Rozvojová studia a jejich přístup k migraci

Spojitosť mezi migrací a rozvojem totiž bývá v poslední době v politických i veřejných kruzích čím dál tím častěji a hlouběji diskutována. Stojanov, Novosák¹² uvádějí, že: „Snižování socioekonomických rozdílů a liberalizace pohybu pracovních sil patří v posledním desetiletí k nejvýznamnějším v rámci politické agendy jednotlivých zemí stejně jako nadnárodních a mezinárodních seskupení“. Odborníci v oblasti rozvojových studií i jiných oborech se přiklánějí k názoru, že mezinárodní migrace má pozitivní vliv na rozvoj ekonomicky chudých zemí. Rozvojový potenciál migrace je zcela jasný. Důkazem jsou i mnohá mezinárodní setkání či fóra, která se na téma migrace a rozvoj zaměřují. Příkladem takového setkání může být například Globální fórum o vztazích mezi migrací a rozvojem v Bruselu roku 2007.

Zatímco ekonomické teorie migrace spíše inklinují k upřednostňování výhod svobodného pohybu obyvatel, rozvojová studia mají tendenci vidět migraci spíše jako vynucenou na základě chudoby obyvatel rozvojových zemí, konfliktů a občanských válek nebo jiné nestability, či environmentálních problémů.¹³

Rozvojová studia jsou však často za svůj přístup k migraci kritizována. Hlavním důvodem bylo především jejich přílišné zaměření na problém migrace mezi

---

¹² Stojanov R., Novosák J., 2008, str. 40

¹³ Stojanov R., Novosák J., 2008, str. 45

venkovem a městem (hlavně proto, že sebou v rozvojových zemích nesla četné sociální a další ekonomické potíže). Nyní se však, s rostoucí globalizací, zdůrazňují spíše problémy provázející mezinárodní migrace, na což by rozvojová studia měla adekvátně reagovat, tj. měla by se zaměřit na dopady právě tohoto typu migrací. Z hlediska rozvojových studií je důležitý zejména výzkum dopadů migrací na různé skupiny obyvatelstva, značná pozornost je také věnována problematice remitencí jakožto nástroje rozvoje. Remitence (blíže popsané v kapitole 6.6.1.) jsou finanční transfery posílané přistěhovalcem zpět do jeho země původu. Prvek remitencí je u migrací z Latinské Ameriky mimořádně významný (viz tab. 1)¹⁴. Dalšími oblastmi, kterými se rozvojová studia ve vztahu s migrací zabývají je například fenomén známý jako „odliv mozků“ či „brain drain“.

Tabulka 1: Rozdělení remitencí pracovníků, zaměstnaneckých kompenzací a migračních transferů podle jednotlivých regionů v letech 2000–2006 (v miliardách USD)

Region / rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Východní Asie a Pacifik	16,68	20,11	29,48	35,32	38,81	45,03	47,54
Evropa a střední Asie	13,08	12,71	14,03	16,75	21,31	29,65	32,42
Latinská Amerika a Karibik	19,99	24,23	27,92	34,77	41,25	48,12	53,26
Střední Východ a Severní	12,92	14,67	15,24	20,38	23,05	24,02	25,16
Jižní Asie	17,21	19,17	24,14	30,37	28,69	33,19	39,89
Subsaharská Afrika	4,62	4,63	4,99	5,83	7,64	8,76	9,26
Svět	131,5	146,74	169,46	204,23	229,84	259,69	280,93

Zdroj: World Bank, 2009

¹⁴ World Bank, 2009

4. HISTORICKÝ PŘEHLED MIGRACÍ MEZI ŠPANĚLSKEM A LATINSKOU AMERIKOU DO ROKU 1986

Migrace není pouze fenoménem poslední doby, i když s rostoucí globalizací dosáhla migrace v posledních desetiletích nových rozměrů. Migrace a její kořeny však sahají daleko do minulosti.¹⁵

4.1. Historie migrace v předkoloniálním období

Žádná definice migrace nevystihuje hloubku tohoto jevu a fenoménu v dějinách lidstva ani v soudobém světě. Na počátek bychom mohli uvést či vytknout to, že migrace je často nazývána tzv. historií světa, kdy je lidská historie od samotných prvopočátků úzce spjatá s přesouváním lidí z jednoho místa na druhé, tedy s migrací. „Historie lidské migrace tedy sahá až k samotnému zrození lidstva, kdy se zhruba před 7 milióny let vynořili z afrických pralesů první hominidé a postupně začali kolonizovat africkou savanu.“¹⁶ Postupným vývojem se člověk začíná šířit z černého kontinentu dále. Již člověk vzpřímený (*Homo erectus*) se stihl rozšířit po celé Africe, jeho následovník člověk moudrý (*Homo sapiens*) se poté zhruba před sto tisíci lety vydal na cestu k osídlení dalších kontinentů, prvně z Afriky do Asie, odkud se poté rozšířil do celého světa.

Po postupném osídlení Afriky, přes dnešní arabský svět se lidská civilizace přesouvá do různých koutů Asie a nakonec i Evropy. Postupně se druh *Homo sapiens* začíná rozšiřovat po celé Asii, kdy z pobřežních oblastí míří na sever, obchází Himaláj a pokračuje podél vodních toků dále do vnitrozemí Eurasie. Člověk dále putuje na sever až do nehostinné oblasti Sibiře. Za touto zemí leží na jejím nejvýchodnějším cípu další otevřená cesta, která vede na americký kontinent.¹⁷

4.1.1. Hypotézy osídlení Latinské Ameriky

Událost osídlení Latinské Ameriky se odhaduje zhruba na období před 10 000 – 12 000 lety, v období poslední doby ledové, kdy byla člověku umožněna cesta na

---

¹⁵ King R., 2008, str.7

¹⁶ King R., 2008, str. 15

¹⁷ King R., 2008, str. 19

americký kontinent přes široký pevninský most, dnešní Beringův průliv. Lidé si poté našli sami rychle cestu a ze severoamerického kontinentu se přes Mexiko rozšířili i do Jižní Ameriky. Nemůžeme však s jistotou obhájit tuto tezi, kterou nám jiné nejrůznější nálezy vyvracejí. Zmiňováno je např. naleziště v Monte Verde (v Chile), které je nejméně o několik tisíc let starší než nejranější známky osídlení v Severní Americe.¹⁸ Na tato fakta však reagují další mnohé hypotézy vědeckých kruhů, které například připouštějí možné dřívější osídlení Jižní Ameriky např. přes Tichý oceán.

V období starověku nemáme příliš informací a postupným osidlováním jihoamerického kontinentu, existuje tady však pravděpodobná souvislost mezi starověkou migrací v částech Tichého oceánu a osidlováním Ameriky. Tři tisíce let předtím než se Kolumbus vydal na svou první plavbu, předkové polynéských národů prozkoumávali velké části Tichého oceánu. Trvalo několik stovek let, než Polynésané objevili a úspěšně kolonizovali více než tisíc ostrovů v prostoru v literatuře označovaném jako Polynéský trojúhelník (jeho vrcholy tvoří Havajské ostrovy na severu, Velikonoční ostrov na východě a na jihu je hranicí Nový Zéland).¹⁹

Lidé, kteří se během zhruba 100 000 let rozšířili po celém světě, vynalezli způsoby, jak obdělávat zemi či jinak využít životní prostředí k vlastnímu prospěchu. Postupem času se u nich vyvinuly znaky sociální a kreativní lidské sensibility, včetně umění, náboženství, psaní a smyslu pro pospolitost. Lidstvo však nikdy touhu po putování neztratilo úplně. Příběh civilizace, který se teď měl rozvinout v globálním měřítku, je příběhem o putování idejí a kultur a historií lidí, kteří – často navždy – opustili svůj domov, aby se vydali hledat jiný způsob života.²⁰

4.1.2. Starověká Latinská Amerika

Důležitým bodem pro pochopení souvislostí historií migrací je alespoň okrajově zmínit starověké americké civilizace. Jako první z těchto latinskoamerických civilizací bude popsána mayská civilizace. Mayové byli jedni z původních obyvatel jižního Mexika a severní části střední Ameriky. Jedni z původních proto, že mnoho

---

¹⁸ King R., 2008, str. 25

¹⁹ Grasgruber P., 2008

²⁰ King R., 2008, str. 27

studií prokazuje předpoklad již dřívějšího osídlení této oblasti. Nicméně právě o Mayích se nám dochovaly nejstarší známky osídlení středního Mexika. Mayská kultura se datuje zhruba od 2000 př. n. l. až do roku 1541 n. l. O vyspělosti mayské kultury není pochyb, ve své největší slávě ji nemůžeme srovnávat s jinými vyspělými kulturami, ať už v Asii či v Evropě. Mnohé zdroje uvádějí, že právě Mayové jsou historicky prvními známými předky těch obyvatel, kteří před 10 000 lety přišli na americký kontinent.²¹ Konec této slavné civilizace je otázkou častých polemik mnohých historiků. S velkou pravděpodobností je zapříčiněn evropskou kolonizací. Další příčiny však mohou mít svůj původ v měnících se přírodních podmínkách, tedy v opakujících se obdobích sucha.

Nelze přirozeně opomenout další velké jihoamerické civilizace, kterými jsou kultura aztécká a incká. Aztécká říše byla od 12. stol. n. l. významným státním útvarem v předkolumbovské Americe, v oblasti dnešního jižního Mexika. Krátké trvání aztécké civilizace však bylo přerušeno evropskými dobyvateli. Dalším velkým státním útvarem v Latinské Americe, byla říše Incká, která se rozkládala na území dnešních států Kolumbie, Ekvádoru, Bolívie, Peru a Chile. O Incké říši nemáme dostatečné množství historických pramenů, hlavně z důvodu, že Inkové neznali písmo. Zánik této civilizace je však, tak jak tomu bylo u Aztéků, příčinou španělských conquistadorů. Mezi další velké starověké civilizace na území Latinské Ameriky můžeme jmenovat Olméky, Zapotéky či Mixtéky.²²

4.2. Migrace v koloniálním období

Za začátek koloniálního období můžeme považovat rok 1492, kdy se Kryštof Kolumbus vydal na cestu ze Španělska na západ, aby tak našel novou obchodní cestu do Indie v době, kdy byla suchozemská cesta pro obchod s Orientem uzavřena Osmany. Po necelých devíti týdnech putování Atlantským oceánem přistály Kolumbovy lodě na Bahamách. Kolumbus byl přesvědčen, že se dostal až na východní pobřeží Indie. Ve skutečnosti však objevil americký kontinent. Jeho cestu pak v budoucnu napodobily miliony migrantů.²³ Kolumbus byl však z největšího

---

²¹ King R., 2008, str. 29

²² Stingl M., 2003

²³ King R., 2008, str. 82

objevu druhého tisíciletí hořce zklamán, na západní cestu se vydal ještě třikrát, když během těchto plaveb prozkoumal Karibik a severní pobřeží Jižní Ameriky. Teprve další generaci objevitelů však pomalu docházelo, jak velkou překážkou je americký kontinent na západní cestě do Indie. V průběhu první poloviny 16. století však Amerika začala být postupně chápána jako cenný kontinent, na čemž měly zásluhu další objevy. Mezi hlavní cíle objevitelských výprav se do popředí dostal především peněžní zisk, dalším cílem však také mohlo být spasit duše „zaostalých Indiánů“. Španělé brali Aztékům a Inkům jejich přírodní bohatství a na oplátku ukazovali těmto pohanům, jak mohou skrze víru v Krista získat bohatství nebeské. Evropané objevitelé však sami dobře věděli, kdo má z tohoto obchodu větší prospěch.

Již v roce 1492 byla Kolumbem zanecháním malé posádky v Karibiku vytvořena první španělská kolonie v Novém světě. Stalo se tak na ostrově Hispaniola. Ačkoli byli první kolonisté místními kmeny brzy zlikvidováni, na ostrově byly základy kolonie položeny a Hispaniola se stala výchozím bodem pro další objevné plavby po Karibiku.²⁴ Na počátku 16. století začali dobývat španělští conquistadoři další karibské ostrovy, kterými byla Kuba, Portoriko, následně byla objevena Florida, o několik desítek let později měli španělští mořeplavci prozkoumáno celé pobřeží Severní Ameriky. Avšak Španěly moc nelákala nehostinná a chladná krajina severní části kontinentu, proto svůj zrak a pozornost obrátili více na jih, kde je zajímavé především bohatství říše Aztéků v Mexiku.²⁵

4.2.1. Počátky kolonizace Nového světa

Od objevení Ameriky se tedy dostáváme ke koloniálnímu období. Najdeme mnoho definic kolonialismu, od systému a politiky vykořisťování neboli zisků a výnosů na úkor druhých až po různě znějící filosofické definice tohoto pojmu.

Daněk²⁶ definuje kolonialismus takto: „*Kolonialismus je ideologie založená na ustavení a udržování nadvlády suverénní mocnosti nad podřízenou společností, která je separována od vládnoucí moci. Typickými rysy kolonialismu jsou politická a právní dominance nad cizí společností, vztahy hospodářské a politické závislosti, vykořisťování a rasová či kulturní nerovnost.*“

---

²⁴ Todorov T., 1996

²⁵ King R., 2008

²⁶ Daněk P., 2000, str. 3

Jedním z pro nás nejdůležitějších faktorů je ten, že kolonialismus je úzce spjat s tzv. kolonizací. Kolonizaci tedy chápeme jako nucené i dobrovolné migrace lidí z imperiální mocnosti do kolonizovaného území.²⁷

Místo, odkud začínají být území světové periferie kolonizována je Evropa, z důvodů své vyspělosti, ale také touhy po moci a bohatství. Jak už bylo naznačeno, prvními objeviteli na konci 15. století a ve století 16. se staly země Pyrenejského poloostrova. Vůbec první oblastí, která byla zahrnuta do systému španělské správy byl Karibik. Po něm následovaly další části amerického kontinentu.

Cíle kolonizátorů však byly různé, od snahy rozvíjet obchodní styky, až po snahu o pouhé vydrancování surovinového nebo hospodářského potenciálu ovládnutých území, který měli v oblibě především španělští conquistadoři. Způsoby, kterými se kolonizátoři řídili byly tedy různé, od těžby přes obchod až po drancování či vykořisťování.²⁸

Prvním regionem zasáhnutým silnou kolonizací byla tedy Karibská oblast. Velký význam, který nese následky až do současnosti, měla nejen samotná kolonizace, ale i průvodní jevy s ní spojené. Jedním z nich je brutální forma obchodu s otroky, nazývána trojúhelníkový obchod. Jako trojúhelníkový obchod se označuje obchod s otroky mezi Evropou, Afrikou a Amerikou, který v 16. století vytvořil počátky mezinárodní dělby práce v rámci světového hospodářského systému. Intenzivní zemědělství na plantážích a těžba drahých kovů ve španělských a portugalských koloniích měly vysoké nároky na pracovní síly, které byly saturovány dovozem otroků z Afriky.²⁹ Lodě vyplouvající z evropských přístavů se tak před svou dlouhou cestou ke břehům Ameriky zastavují již u černého kontinentu, tedy Afriky, kde na své paluby naloží otroky, ti jsou posléze v Americe prodáváni jako levná pracovní síla pro práci na plantážích, v dolech při těžbě zlata apod. Obchod s otroky tak můžeme nazvat jako neformální formu nucené pracovní migrace.

Forma začlenění míst do tohoto systému mezinárodní dělby práce hluboce poznamenala jejich další vývoj: Evropa se profilovala jako dodavatel hotových výrobků, provozovatel obchodu a místo konečné akumulace zisku a formovala

---

²⁷ Daněk, P., 2000

²⁸ Daněk P., 2000

²⁹ Daněk P., 2000, str. 4

Afriku jako zdroj levné pracovní síly a Ameriku jako dodavatele primárních surovin.³⁰ Toto podnítilo i další celosvětový vývoj. Vzhledem k tomu, že se v Evropě začíná shromažďovat dostatek bohatství a kapitálu, má lepší výchozí podmínky pro další rozvoj, v tomto případě se jedná o rozvoj manufakturní výroby, později o průmyslovou revoluci. Sláva Španělska je však ukončena počátkem 17. století jinými mocnostmi, na scénu tak nastupují Holandsko a Anglie.

Významným jevem tohoto období, to znamená od konce 15. století až do počátku 17. století je tedy kolonizace, spojená s migrací lidí z mocnosti do kolonie. Latinská Amerika tak zažívá silné imigrační vlny přistěhovalců ze Španělského království.³¹

Po vyplenění bohatých jihoamerických domorodých států však byli Španělé nuceni s těžbou začít sami, to sebou přináší i zavedení evropského způsobu těžby, dále například také zakládání plantáží cukrové řepy. To všechno vyžaduje však trvalé osídlení Španělů v Latinské Americe.

4.2.2 Hlavní směry migrací do konce 19. století

V období kolonialismu byly tedy migrační tendence mezi Španělskem a Latinskou Amerikou jednoznačné. Od počátků 16. století se tedy vyskytuje migrační proud ze Španělska do zemí Latinské Ameriky, včetně Brazílie, která byla kolonizována Portugalci a na základě smlouvy z Tortessilles bylo území Jižní Ameriky rozděleno.

Odhady o počtech osob odcházejících ze Španělska do Ameriky se u jednotlivých autorů značně různí.³² Z tohoto období nemám dostatek relevantních dat. Zřejmý je však téměř jednoznačný směr migrace mezi Španělskem a Latinskou Amerikou, který trval přibližně 400 let, to znamená v období mezi lety 1500 a 1900.³³

Oblasti, ze kterých se emigrovalo nejvíce, jsou zejména španělské přímořské regiony, mezi kterými bychom mohli jmenovat Andalusii, dále Galicii či Navarru.³⁴

---

³⁰ Daněk P., 2000, str. 4

³¹ Vives Azancot, P., Vega, P., Oyamburu, J., 1992

³² Vives Azancot, P., Vega, P., Oyamburu, J., 1992, str.26

³³ Mimoun Aziza, 2007

³⁴ Vives Azancot, P., Vega, P., Oyamburu, J., 1992

Stručně bychom mohli říct, že jedním z hlavních bodů koloniálního období typickým pro Španěly, bylo zakládání takzvaných místokrálovství (šp. *virreinato*). Od století 16. do století 18. byla Španěly průběžně založena čtyři místokrálovství: Nové Španělsko, Peru, Río de la Plata a Nová Granada. Všechny tyto útvary byly uměle vytvořeny španělskou korunou a měly svůj stupeň samosprávy.³⁵

*„Hlavní migrační proudy ze Španělska do jeho latinskoamerických kolonií byly v 16. a 17. století, kdy Španělé potřebovali rychle Nový svět kolonizovat. Mezi lety 1500 a 1600 tedy do Latinské Ameriky emigrovalo přibližně 250 000 Španělů, některé odhady se pohybují až okolo 300 000.“*³⁶

Od roku 1600 až do přelomu 19. a 20. století tento migrační proud pokračoval, avšak nebyl tak silný, jak při počátcích kolonizace. V průběhu celého koloniálního období, tedy až do konce 19. století, kdy Španělské impérium své državy ztrácí, je odhadováno, že se objem migrantů pohybuje okolo 100 000 až 200 000 v každém století. To znamená, že v průběhu 300 let, tedy mezi 16. a 19. stoletím emigrovalo ze Španělska do Latinské Ameriky okolo 450 000 lidí.

Nejvyšší objem emigrace ze Španělska do zemí Latinské Ameriky pak nastává koncem 19. století a pokračuje téměř až do poloviny století dvacátého.

4.3. Migrační toky v 19. století a počátcích století 20.

To, že transoceánské migrace v průběhu 19. století jsou významnou a populární záležitostí dokazují i mnohé filmy nebo také například knihy napsané na toto téma. Emigrace jihoevropských občanů v průběhu 19. století a na počátku 20. století však nejsou fenoménem vlastním pouze Španělsku, tento jev je typický i pro ostatní jihoevropské země, např. pro Portugalsko. Prvním důležitým znakem těchto migrací je zaměření jihoevropských zemí na oblast Latinské Ameriky, na rozdíl od anglosaských zemí Západní Evropy, jejichž primárním migračním cílem v této době byla Amerika Severní (i tento cíl byl u jihoevropských národů velmi frekventovaný, např. u Italů). V tomto období se také začínají objevovat první studie shromažďující data o transoceánských migracích.³⁷ A tedy poprvé se může výzkum migrací opřít o

---

³⁵ Pellegrino, A., 2004

³⁶ Vives Azancot, P., Vega, P., Oyamburu, J., 1992, str.45

³⁷ Vives Azancot, P., Vega, P., Oyamburu, J., 1992

spolehlivou datovou základnu, do 19. století jsme odkázáni více méně na odhady s nejistou mírou spolehlivosti.

V první třetině 20. století jsou ve Španělsku patrné silné emigrační tendence, Španělsko je tedy zdrojovou zemí migrací, jako cíl stěhování naopak příliš atraktivní nebylo a migrační saldo bylo jednoznačně negativní. Tato emigrace tak navazuje na dění v druhé polovině století 19. Mezi hlavní destinace Španělů patří pak především v prvních desetiletích 20. století země Latinské Ameriky, později jsou patrné také velké emigrace do Francie, obzvláště v období po 1. světové válce. „Roky 1905, 1912 a 1920 jsou hodnoceny jako léta, kdy emigrace dosahovala v první třetině 20. století největších rozměrů.“³⁸(počty emigrantů dle hlavních cílů, viz tab. 2) Primárním cílem byly tak opět země ALC, většina z nich pak odešla do Argentiny, Brazílie či na Kubu. Kuba byla oblíbeným cílem hlavně z důvodů velice blízkých vztahů, jelikož byla až do konce 19. století (1898) španělskou kolonií. Největší migrační vlny však směřovaly do Argentiny, počátkem 20. století velice vyspělé země. Argentinský trh měl v této době silnou poptávku po manuálních pracích, ve většině případů v primárním sektoru. „Populační politika Argentiny byla ke španělským emigrantům vstřícná, následně dokonce byly ve Španělsku otevřeny informační kanceláře, které měly případným zájemcům o emigraci při jejich jednání pomoci. První byly otevřeny v Barceloně a Madridu, později i v Pontevedře.“³⁹

Tabulka 2: Hlavní cíle španělských emigrantů v letech 1905, 1912, 1920 (uvedeno v tisících obyvatel.)

Země/rok	1905	1912	1920
Alžírsko	20,35	12,92	3,00
Argentina	34,25	57,81	19,90
Brazílie	13,31	4,17	1,48
Kuba	23,12	16,60	33,85
Francie			28,87

Zdroj: Instituto Nacional de Estadística, 2003

Zdroje se od sebe mohou v počtu emigrantů v počátcích 20. století občas lehce lišit, ovšem „mezi lety 1900 a 1930 dle oficiálních zdrojů emigrovalo více než tři miliony Španělů (3 253 448), přestože nové výzkumy a odhady se pohybují okolo 4,3 milionů. Rozdíl

³⁸ Ochaita J.O., Ministerio de Educación, 2004

³⁹ Ochaita J.O., Ministerio de Educación, 2004

*mezi těmito čísly má příčinu především v tzv. clandestinské emigraci, odhady tedy říkají, že mezi 20 a 30 % emigrantů byli ti muži, kteří se rozhodli emigrovat z důvodů nenastoupit na vojenskou službu.“*⁴⁰

Cesty emigrantů byly různé, nejčastěji se snažili odplout z nějakého přístavu v sousedních zemích. Španělské vládě se v ekonomicky náročném období před válkou však nechtělo pouze pozorovat, jak lidově řečeno „přichází o populaci“, následně tedy byly vydány zákony a normy, které emigraci striktně omezovaly. Jedním z kroků španělské vlády bylo například zakázat fungování organizací které do té doby organizovaly transoceánské migrace. Politiky přijímajících zemí byly ke španělským emigrantům v tomto období vždy vstřícné, respektive by se dalo říct, že ani neměly vybudovaný systém, který by imigraci jakkoli omezoval.⁴¹ Například v kubánské legislativě byl sice imigrant definován („Cizinec s bydlištěm v zahraničí, který vstoupil na Kubu s úmyslem tam bydlet“), ale kromě této definice se jeho postavením, právy nebo povinnostmi žádný zákon nezabýval.⁴² Taková byla například imigrační politika Kubu v počátcích minulého století.

Jako účelné se jeví shrnout hlavní důvody této španělské emigrace. Demografické příčiny, s klesající úmrtností a zvýšenou porodností se na počátku minulého století vytvořil přebytek volné pracovní síly, která se přirozeně musela vydat za prací do zahraničí. Dalšími důvody tedy mohly být ty ekonomické, kdy první fáze industrializace ovlivnila velice výrazně španělské hospodářství založené z velké části na zemědělství. Uvedeme také příčiny politické, mezi které by spadala také vojenská povinnost.⁴³

Pokud bychom měli vyjmenovat oblasti, které byly emigrací nejvíce postiženy, byly to především severošpanělské regiony, dále pak území dnešních autonomních oblastí Valencie, Murcie či Andalusie. Zajímavé je také, že jednotlivé cílové země se od sebe liší například i tzv. profilem emigranta, zatímco na Kubu emigrovali většinou sami svobodní muži, Brazílie byla oblíbeným cílem celých rodin. Španělé se však sami rychle v Novém světě začínali sdružovat a tak se často setkáme se zakládáním nejrůznějších spolků přistěhovalců, či center pro uvítání a pomoc novým

---

⁴⁰ Vives Azancot, P., Vega, P., Oyamburu, J., 1992, str.78

⁴¹ Vives Azancot, P., Vega, P., Oyamburu, J., 1992

⁴² Ochaita, J.O., Ministerio de Educación, 2004

⁴³ Vives Azancot, P., Vega, P., Oyamburu, J., 1992

přesídlencům, později také začaly vycházet noviny určené pro přistěhovalce atd. Tento příliv Španělů do Nového světa na počátku moderní doby však sebou přinesl, krom hispanizace Latinské Ameriky, také její modernizaci. Španělé tak často zakládali školy, nemocnice, stavěli kostely, hřbitovy, pokládali společně s místními základy pro rozvoj tohoto regionu, patrné tedy potom jsou pokroky v infrastruktuře, rozvoj finančnictví nebo průmyslu.⁴⁴ Nemůžeme se však na tento akt dívat příliš jednoznačně. Ačkoli Španělé v mnohých směrech Latinské Americe pomohli, na druhou stranu ji brali své vlastní hodnoty či tradice.

4.4. Emigrace ze Španělska v letech 1936–1939

V době kdy v Evropě vrcholí přípravy na 2. světovou válku, ve Španělsku probíhá občanská válka, která se tak stala jednou z hlavních příčin emigrace Španělů mezi lety 1936 a 1939. Cílem těchto španělských migrantů byla především Francie.⁴⁵ Prvním problémem, který komplikuje možnost kvantifikovat migrační proudy v období španělské občanské války, je absolutní nedostatek věrohodných dat – z pochopitelných důvodů nemohl ve válečném období pracovat statistický úřad a ani později nastolený režim generála Franka, podobně jako většina totalitárních režimů, údaje o emigraci až do poloviny 50. let nezveřejňoval.

Abychom tak zjistili alespoň přibližné počty španělských emigrantů, je třeba hledat data v jiných zdrojích. Mohou nám tak sloužit informace Francouzského statistického úřadu či jiných obdobných úřadů zemí Latinské Ameriky, Spojeného království či některých zemí severní Afriky. Francie byla v tomto období hlavním cílem emigrantů. Současné španělské odhady⁴⁶ uvádějí, že v průběhu tří let, kdy ve Španělsku probíhala občanská válka, zemi opustilo téměř 750 000 lidí, většina z nich putovala do Francie, dále potom do Spojeného království, Ruska či Latinské Ameriky. Latinská Amerika mohla s tohoto počtu přijmout až 35 000 Španělů. Hlavními cílovými zeměmi z regionu ALC byly v tomto období Chile a Dominikánská republika, v menším množství poté Venezuela a Argentina.

---

⁴⁴ Torres R., 2009

⁴⁵ Torres R., 2009

⁴⁶ Aceña, M. R., 2005, str.19

4.5. Migrační vývoj v letech 1939–1975

Mezi lety 1939 a 1975 bylo Španělsko zemí s diktátorským režimem v čele s generálem Frankem. Celé toto období si však můžeme rozdělit do dvou fází, první z nich by trvala přibližně do roku 1959, druhá poté od roku 1959 až po konec Frankova režimu.

V průběhu již zmíněné první etapy diktatury byl Frankův režim natolik tvrdý, že nemůžeme mluvit o výrazných emigračních tocích ze Španělska.⁴⁷ Hranice byly přísně střeženy a málokomu se podařilo ze země utéct, i přesto mnoho lidí našlo klid v sousední Francii či ve Spojeném království. Můžeme tedy konstatovat, že tendence zůstaly stejné. „V první etapě tohoto režimu tedy nastává striktní omezení emigrace španělských občanů. Emigrace je tedy zákonem zakázána a trestána vazbou.“⁴⁸

V roce 1956 však Frankův režim vydává nový zákon o emigraci, ve kterém ji za přesně stanovených podmínek povoluje (primárně proto, aby umožnil nezaměstnaným Španělům pracovní migrace po Evropě). Tímto Španělsko otevírá své hranice a následně se mnoho Španělů vydává hledat práci v jiných zemích západní Evropy. Tohle byl nejen impuls pro emigraci Španělů ze země, ale také pro imigraci obyvatel ze zemí Latinské Ameriky, které měly v 60. letech 20. století sociální i politické problémy. Příliv přistěhovalců v období pozdního frankismu však není příliš velký a významný. Podle oficiálních dat španělského statistického úřadu, emigrovalo do zemí západní Evropy ze Španělska mezi lety 1959 a 1975 přes jeden milión Španělů (přesně 1 066 440). Hlavním příčinou emigrace byly však ekonomické důvody. To se také odráželo na geografickém rozložení emigrantů, většina z nich pocházela z velice chudých regionů, mezi kterými bychom mohli jmenovat Andalusii, Galicii či Extremaduru. V tomto období samozřejmě nenajdeme žádné transoceánské migrace, vzhledem k nepříznivým ekonomickým i politickým podmínkám v zemích Latinské Ameriky.⁴⁹

---

⁴⁷ Aceña, M. R., 2005

⁴⁸ Sánchez, T., 2009, str.46

⁴⁹ Sánchez, T., 2009, str.135

4.6. Migrační vývoj zemí Lat. Ameriky a Karibiku v 2. polovině 20. století

Vývoj migrace v zemích Latinské Ameriky lze podle González Alvarado, Sánchez⁵⁰, rozdělit do tří etap. První z nich se odehrávala mezi lety 1850 a 1950 a dominantní pro ni byl imigrační proud z Evropy do Latinské Ameriky. Další etapa zahrnovala období druhé poloviny 20. století, které je charakterizováno zejména migrací v rámci samotného kontinentu (s jasným vrcholem v letech 1965–1985). Třetí etapa, období od konce 20. století do současnosti, je charakterizována výraznou emigrací a to zejména do Spojených států amerických a Evropy.

Právě poslední, třetí období je obdobím vzniku rozsáhlých komunit latinskoamerických migrantů, čímž se stává „atraktivním“ pro rozvojová studia (problematika remitencí, postavení migrantů, genderové rovnosti, apod.). Je vhodné zmínit, že největší část remitencí pochází od nejchudších migrantů, ve většině případů z USA (přes 70 % celkového objemu), o zbývající část těchto finančních transferů se poté dělí země Západní Evropy, Japonsko či Kanada.⁵¹

V zemích Latinské Ameriky měly od 70. let až do poloviny let 80. migrace dvě hlavní příčiny. Prvním jsou nucené migrační pohyby v rámci kontinentu, které jsou označovány jako produkt válečných konfliktů a nepokojů v jednotlivých zemích. Další častou soudobou příčinou migrace v této době byla špatná politická situace a sociální podmínky v zemích, které často donutily lidi odstěhovat se mimo region Latinské Ameriky.⁵² V tomto období (1965–1985) hlavní migrační proudy směřovaly, vedle již zmíněné migrace v rámci Latinské Ameriky, především do zemí Severní Ameriky, obzvláště do Spojených států amerických.

S obnovou demokratických vlád v jednotlivých zemích Latinské Ameriky dochází ke zpětné imigrační vlně, kdy (přibližně od poloviny 80. let) se vrací do původních zemí část migrantů, kteří z nich odešli před politickým útlakem nebo z ekonomických důvodů v době diktatur.⁵³ To se ve většině případů ale netýkalo vzdělaných elit, které se většinou usídlily v cílových zemích na trvalo.

Země Andského regionu, stejně jako ostatní latinskoamerické země, zažívají zejména v 70. letech 20. století velké migrační posuny obyvatelstva v rámci

---

⁵⁰ González Alvarado, I., Sánchez, H., 2003, str.114

⁵¹ Dilip, R., Zimei Xu, 2008

⁵² González Alvarado, I., Sánchez, H., 2003, str.115

⁵³ Dilip, R., Zimei Xu, 2008

jihoamerického kontinentu. Cílem migrantů ze zemí andského regionu byla především Venezuela, kde směřovalo mnoho Kolumbijců, Ekvádorců či Peruánců.⁵⁴ Dalším oblíbeným cílem byla, především pro migranty pocházející z Bolívie, Argentina. Většina takto putujících lidí vzápětí hledala práci v sektoru zemědělství, jednalo se zejména o práce na plantážích, dále také například práce v textilním průmyslu. Tyto velké migrační přesuny se však mění s příchodem 80. let a tím pádem s ekonomickou krizí, která země Latinské Ameriky zasáhla. Poté s počátkem 90. let se i obyvatelé zemí Andského regionu začínají poohlížet i za hranice Latinské Ameriky. Pak tedy začínají migrační přesuny do zemí severní Ameriky a západní Evropy, především Španělska.

Podobný vývoj jako u zemí Andského regionu můžeme pozorovat u zemí del Coño Sur, tedy zemí ležících na samém jižním cípu Latinské Ameriky. V 70. letech tedy najdeme migrační proudy v rámci regionu, kdy se hlavní přijímací zemí stává díky své lepší ekonomické situaci především Argentina. Mnoho Brazilců, Paraguajců či Uruguajců hledají především nekvalifikovanou práci v Argentině, další migrační proudy směřují v polovině 80. let do Chile, v případě Chile se jedná o přistěhovalce z Peru či Bolívie.⁵⁵ V druhé polovině 80. let a s počátkem let 90. začínají hledat i obyvatelé zemí del Coño Sur cíle svých cest mimo region ALC.

4.6.1. Politické poměry v Latinské Americe a jejich vliv na migrační pohyby

Vliv diktátorských režimů na migrační pohyby je zřejmý. Migrační toky tak probíhaly v rámci samotného regionu (zmíněno již výše). Vojenské režimy či diktatury v 60. a 70. letech 20. století byly pro občany zemí Latinské Ameriky poměrně silným motivem k emigraci. Mezi země, které byly postihnuty v druhé polovině 20. století politickou krizí tak můžeme zařadit Argentinu, Bolívie, Ekvádor, Paraguay, Venezuelu, Chile či Dominikánskou republiku.⁵⁶

Tato emigrace se týkala především vyšších a středních vrstev obyvatelstva. Následně jsou s touto emigrací spojeny i problémy zvané jako odliv mozků či „brain drain“ (španělsky „fuga de cerebros“).

---

⁵⁴ González Alvarado, I., Sánchez, H., 2003, str.119

⁵⁵ González Alvarado, I., Sánchez, H., 2003

⁵⁶ Tedesco, L., 2008

Jedním ze států, který postihl v druhé polovině 20. století krutý vojenský režim bylo Chile. Chile také jako země utrpělo emigrací svých obyvatel ze všech zemí nejvíce. Cíle Chilané však nenacházeli ve Španělsku. Španělské království v této době bylo velice chudou a politicky také nestabilní zemí, nacházelo se totiž na konci diktátorského pravicového režimu generála Franka.⁵⁷ V případě Chile tak v průběhu let diktatury emigrovalo téměř půl milionu jeho obyvatel. Mohli bychom tak konstatovat, že se jednalo o každého dvacátého pátého Chilana.

Diktátorské režimy způsobily velké migrační pohyby až dvou milionů obyvatel Latinské Ameriky. Cíle migrantů byly často v jiných státech ALC, které tak poskytovaly migrantům útočiště před diktátorskými režimy. Jednou z hlavních zemí, kam emigranti směřovali, byla již zmíněná Argentina.⁵⁸ Mezi dalšími cíly emigrantů můžeme jmenovat například Spojené státy americké, Kanadu, z evropských zemí poté v menší míře Itálii, Francii či Švýcarsko.

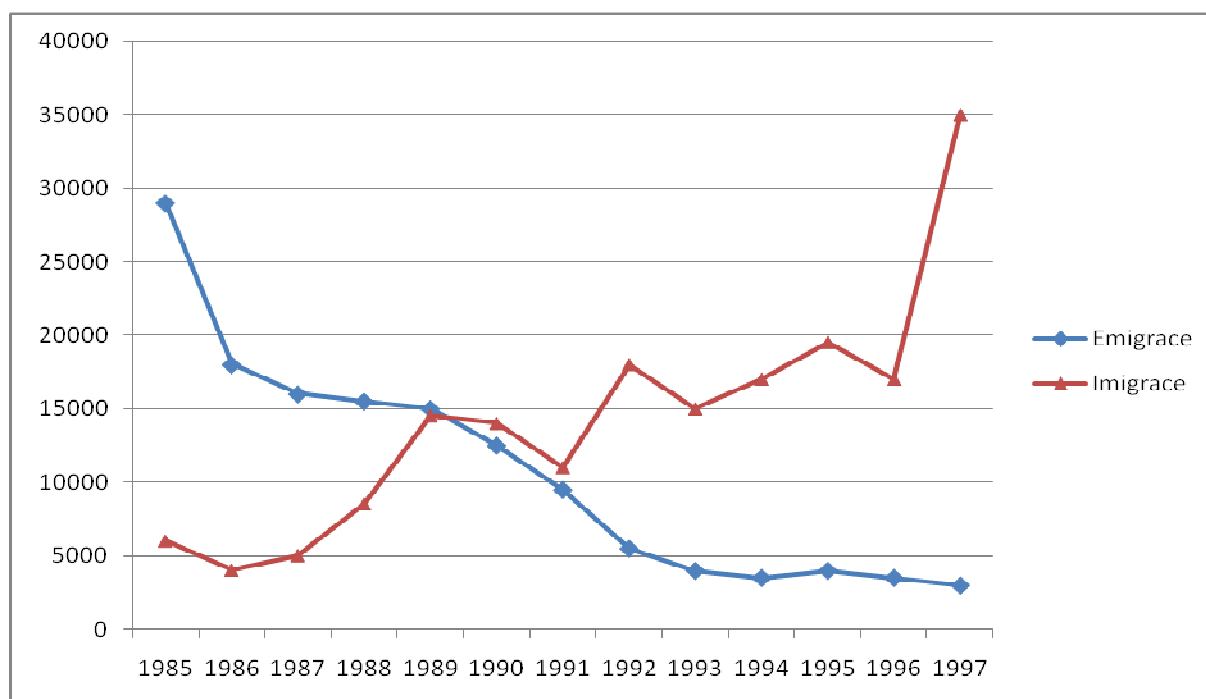
---

⁵⁷ Schugurensky, D., 2007

⁵⁸ Schugurensky, D., 2007

5. MIGRACE MEZI ŠPANĚLSKEM A LATINSKOU AMERIKOU PO ROCE 1986

V druhé polovině 80. let 20. století zažívá Španělsko velké migrační změny. Z tradičně emigrační země se stává země s kladným migračním saldem, tj. imigrace převyšuje emigraci (viz obr. 1) V tomto období se také odehrávají významné migrační proudy z latinskoamerických zemí do Španělska, důležitým jevem je repatriace. Toto období je také spojeno s problematikou „odlivu mozků“ či nerovnosti pohlaví.

Obr. 1: Změna migračního salda Španělska mezi lety 1985 a 1997

Zdroj: Instituto Nacional de Estadística, 2001

5.1. Migrace v 80. a počátcích 90. letech, repatriace

Migrace tohoto období jsou (už vzhledem k tomu, že se jednalo o naprosto nový fenomén) předmětem soustředěného zájmu španělských demografů, geografů i politologů už od začátku 80. let.

Důležitým faktorem v rámci migračních toků v 80. letech 20. století začíná být repatriace, neboli přesun migranta zpět do rodné vlasti. Repatriace začíná nabývat

na intenzitě a v polovině 80. let již převyšuje emigraci ze Španělska.⁵⁹ Dle Španělského statistického úřadu poprvé převyšuje počet vracejících se imigrantů počet emigrantů roku 1986. Tento jev se zdál být v polovině 80. let nedůležitý, ovšem v souvislosti se španělským hospodářským růstem a tedy i vyšší ekonomickou a sociální úrovní Španělska od počátku 90. let, začíná nabývat na významu.⁶⁰ V roce 1990 tedy převyšuje repatriace emigraci dvakrát, o pět let později roku 1996 je tomu tak již téměř devětkrát (viz tab. 3).

Tabulka 3: *Emigrace a repatriace v rámci Španělska (v tis. obyvatel)*

Rok	Emigrace	Repatriace	Rozdíl
1981	20,850	15,361	-5,489
1982	23,469	17,183	-6,286
1983	25,848	18,140	-7,708
1994	25,067	18,751	-6,316
1985	28,811	17,594	-11,217
1986	18,355	18,058	-0,298
1987	17,261	22,154	4,893
1988	16,136	23,802	7,666
1989	15,145	26,312	11,367
1990	12,044	30,142	18,098
1991	9,149	25,326	16,177
1992	6,031	32,211	26,180
1993	3,446	20,985	17,539
1994	2,224	19,504	17,280
1995	2,136	18,500	16,364

Zdroj: Instituto Nacional de Estadística, 1999

Regiony, kterých se dotkla repatriace nejvíce, jsou samozřejmě Andalusie a Galície, jelikož právě odtud pocházela v průběhu první poloviny 20. století většina španělských emigrantů, kteří v době ekonomické a politické nestability odešli ze Španělska.⁶¹ Většina těchto specifických imigrantů vracejících se zpět do rodné vlasti však byla a nadále je v pracujícím věku, tedy od 15 do 64 let, mezi lety 1987 a 1996 tomu tak bylo téměř v 70 % případů. Důležitým faktorem také bylo, že téměř všichni migranti (80 %) mělo pouze středoškolské či nižší dosažené vzdělání.⁶²

⁵⁹ Watts J.R., 1998, str.657

⁶⁰ Tedesco, L., 2008

⁶¹ Watts J.R., 1998, str. 658

⁶² Watts J.R., 1998, str. 658

5.2. Imigrační vlny ve Španělsku od počátku 90. let 20. století

Kromě silného přílivu migrantů vracejících se do vlasti se však Španělsko musí vyrovnat s dalším přílivem imigrantů od poloviny 80. let. S rostoucí imigrací se Španělsko setkává tedy od počátku 80. let, po roce 1986, tedy po vstupu země do ES, se imigrační vlna rozšířila o obyvatele jiných evropských zemích, které ve Španělsku přitahovalo příhodnější klima. Nárůst imigrantů ve Španělsku je znatelný. V roce 1980 jich bylo 182 045 o patnáct let později se toto číslo zvýšilo více než dvakrát a počet imigrantů dosáhl 517 894.⁶³ Z registrovaných imigrantů v roce 1996 pocházelo 59 % ze zemí EU, 21 % ze zemí severní Afriky a 19 % ze zemí Latinské Ameriky.⁶⁴

Důležité je však zdůraznit slovo legálních imigrantů, jelikož se zvýšenou imigrací se také zvyšuje číslo nelegálních imigrantů žijících v zemi. Odhadnout počet nelegálních imigrantů není snadným úkolem, při velkém censu populace v roce 1998 se však tento počet odhadl na 500 000, což by se téměř vyrovnalo počtu imigrantů legálních. Každoročně se však tyto počty mění. Důležité je také podotknout, že Španělská vláda se snaží již od 90. let svou politikou nelegálním imigrantům alespoň trochu pomoci. Roku 1991 po provedení kampaně zaměřené na pomoc imigrantům, kteří nelegálně pobývali v zemi, požádalo téměř 130 000 lidí o legalizaci svého statutu, španělská strana vyhověla více než 100 tisícům uchazečů. Z ilegálních imigrantů jsou nejvíce zastoupeny obyvatelé zemí severní Afriky (48 %), na místě druhém jsou imigranti z latinskoamerických zemí (29 %).⁶⁵

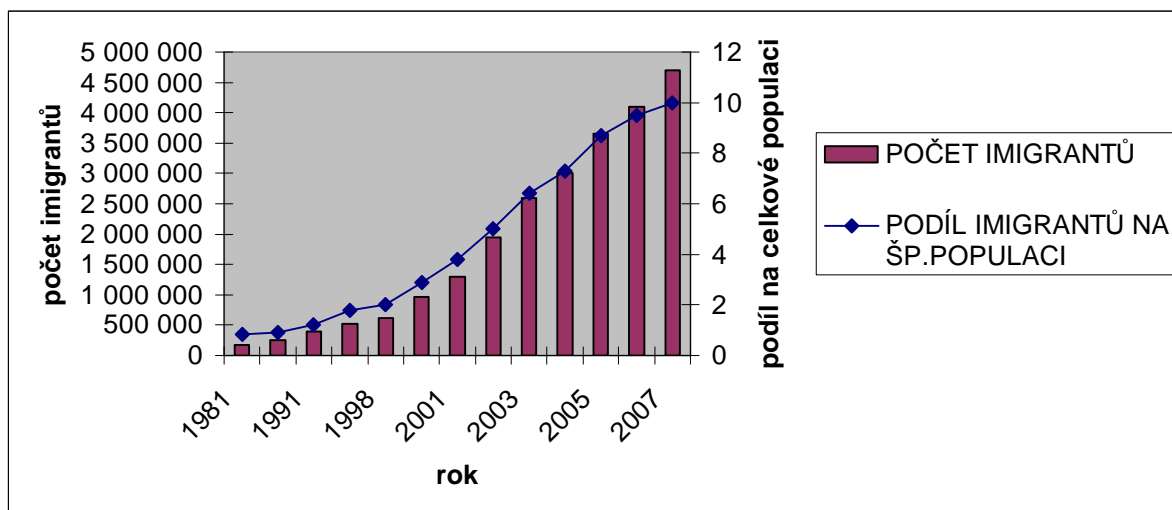
Příliv přistěhovalců v zemi se nezastavuje ani v druhé polovině 90. let 20. století a pokračuje až do současnosti. Další výrazné imigrační vlny zažívá Španělsko zejména po roce 2000, kdy se počet imigrantů v zemi mezi lety 2000 a 2007 zvýšil až čtyřnásobně (viz obr. 2).

---

⁶³ Tedesco, L., 2008

⁶⁴ Watts J.R., 1998, str. 659

⁶⁵ Watts J.R., 1998, str. 666

Obr. 2: Vývoj počtu přistěhovalců ve Šp. a jejich podíl na celkové populaci (%)

Zdroj: Instituto Nacional de Estadística, 2008

S rostoucím počtem imigrantů se musí španělská vláda vyrovnat s pracovními a sociálními dopady imigrace. Většina migrantů pocházejících ze zemí Afriky či Latinské Ameriky přišla do Španělska z důvodů ekonomických, případně politických. Pracovní migrace se tedy stala jedním z hlavních zájmů španělské migrační politiky.⁶⁶ Španělská vláda tak začíná rychle již na počátku 90. let spolupracovat s Španělskou unií zaměstnanců (UGT - Unión General de Trabajadores) a dalšími institucemi, aby tak ve vzájemné spolupráci mohli přispět ke zlepšení a přehlednosti v španělské imigrační politice.⁶⁷ Španělské úřady se tedy již od začátku 90. let snaží najít cestu, jak omezit negativní vlivy zvýšené imigrace na španělský pracovní trh.

I přesto tyto instituce nedokázaly a dodnes se jim vymyká z rukou kontrola nad tzv. trhem černé práce, tudíž trhem, kde zaměstnaní neplatí státu sociální dávky a další dávky s prací spojené. Odhady z roku 1997 říkají, že černý trh by mohl tvořit až 25% HDP Španělska a zároveň přibližně čtvrtina obyvatel je zaměstnána na černo. Ilegální imigranti často nemají jinou možnost, pokud chtějí pracovat, než se zapojit do tohoto trhu. Většina imigrantů, nejen těch žijících a nezákonně pracujících ve Španělsku, však pochází ze zemí Třetího světa.⁶⁸ Pro případ Španělska jsou to

⁶⁶ Tedesco, L, 2008

⁶⁷ Watts J.R., 1998, str. 666

⁶⁸ Watts J.R., 1998, str. 665

konkrétně imigranti ze zemí latinské Ameriky a severní Afriky. Světové studie pak ukazují, že až 75 % imigrantů ze zemí Třetího světa se pracuje na černém trhu.

5.3. Problematika odlivu mozků z Latinské Ameriky, „brain drain“

Pracovní migraci však nemůžeme chápat pouze jako odchod levné pracovní síly do zahraničí, avšak je důležité brát důraz také na emigraci pracovníků kvalifikovaných a vzdělaných. Tato forma emigrace, známá jako „brain drain“ může mít pro mateřské země daleko rozsáhlejší dopady. Jedná se tedy o vědce, akademické pracovníky a všeobecně tedy o vzdělanou a kvalifikovanou pracovní sílu. Tato migrace kvalifikovaných pracovníků se stala vážným problémem pro mnohé vlády latinskoamerických zemí z důvodů velice negativního vlivu na rozvoj země. *„Neexistuje moc statistik, které by popisovaly a dlouhodobě hodnotily tuto emigraci na tzv. vysoké úrovni, jedním z důvodů proč tato data neshromažďovat je i nezájem přijímající země o tato statistická data. Dalším problémem je i těžké určení, kteří z emigrantů by do těchto tabulek a statistik spadali a kteří ne. Problémem často bývá tedy posuzování polokvalifikovaných pracovníků, nejedná se tedy o inženýry, nýbrž o technické pracovníky a další, kteří z důvodu lepších pracovních podmínek hledají práci v zahraničí.“*⁶⁹ S vyvíjející se migrační politikou a legislativou se tento problém naopak stává ještě závažnějším, z důvodu, že kvalifikovaní přistěhovalci jsou přijímající zemí vřeleji vítáni a není pro ně tedy problémem povolení k pobytu či práci získat. Vzhledem k lepším podmínkám v přijímající zemi se tento typ migrantů málokdy vrací zpět do své mateřské země. Země Latinské Ameriky se tak často musí potýkat s nedostatkem kvalifikované pracovní síly, což má také přímý důsledek na fungování nejen jejich ekonomiky, ale celého sociálního systému.⁷⁰

5.4. Problematika nerovnosti pohlaví

Dle údajů statistických úřadů latinskoamerických zemí je jedním z vážných problémů, které sebou přinesla zvýšená migrace, nerovné rozdělení pohlaví. Již na počátku práce jsou zmiňovány problémy s výrazně větším podílem mužů v populaci těchto zemí. Tento jev má své kořeny již v dávné minulosti, kdy kolonizátoři, kteří

---

⁶⁹ Myers, R., 2000, str. 8

⁷⁰ Prachi Mishra, 2006

tyto země osidlovali, byli především muži. Pro španělské ženy byl jihoamerický kontinent příliš nebezpečný, nebo se tomu tak alespoň v období kolonialismu tradovalo. Se zvýšenou emigrací od počátku 80. let se však tento problém obrátil a výrazným jevem bylo naopak převaha žen. Tento jev se vysvětluje především pracovní emigrací, která se týkala především mužů, kteří tak doufali, že jim emigrace umožní najít lepší zdroj obživy a tím tak třeba i zajistit část své rodiny, ženu a potomstvo, která ve většině případů zůstala v mateřské zemi.⁷¹

Rodiny emigrantů potom byly často závislé na finančních transferech remitencí od mužů, kteří se za prací do zahraničí vydali. Dalším faktem, který tak přirozeně vedl k predominanci ženského pohlaví, byla i nabídka pracovních míst, která byla z velké části orientovaná pouze pro muže, muži tak hledali a také nacházeli práci a uplatnění při manuálních pracích v zemědělství či průmyslu. Můžeme tedy konstatovat, že většina migrujících z ALC do Španělska byli zpočátku 80. a 90. let muži a problém nerovnosti pohlaví byl znatelný jak v Latinské Americe (predominance žen) tak i ve Španělsku, kde byl výraznější podíl mužů na populaci.⁷² Později se však i tento trend vyrovnává a i ženy začínají migrovat za prací či lepším životem. Po několika letech se tento jev obrací a dochází k převaze ženské migrace nad tou mužskou, alespoň co se týče migrace z ALC do Španělska.⁷³ Tato situace je vyvolána zvýšenou nabídkou pracovních pozic i pro ženy.

---

⁷¹ González Alvarado, I., Sánchez, H., 2003, str.116

⁷² Kusters, J., 2008

⁷³ Kusters, J., 2008

6. LATINSKOAMERIČTÍ IMIGRANTI VE ŠPANĚLSKU

Podle Španělského statistického úřadu (dále INE) bylo k 1. 1. 2007 více než 4,7 milionů populace tvořeno imigranty⁷⁴, což představuje téměř 10% podíl. Velký příliv imigrantů zažívá země zhruba od poloviny 90. let 20. století, v neztenčené míře pak také po roce 2000.⁷⁵ Podíl migrantů na celkovém počtu obyvatel přitom neustále roste, protože nárůst jejich počtu je mnohem dynamičtější než přirozená reprodukce obyvatelstva (např. jen mezi lety 2002 a 2003, která byla z hlediska nárůstu počtu cizinců žijících v zemi rekordní, se počet imigrantů zvýšil o více než jednu čtvrtinu).⁷⁶

Španělsko v posledních letech zaujímá druhé místo mezi státy s největším absolutním nárůstem počtu imigrantů (za Spojenými státy americkými). Oficiálně srovnávané údaje však nepočítají s migrací ilegální, při jejím započtení by pravděpodobně bylo Španělsko o svou druhou pozici přišlo (přestože ani španělské úřady nezachytí všechny přistěhovalce – nelegálně v zemi pobývá až 1,5 mil lidí, tj. třetina oficiálního počtu přistěhovalců). Z hlediska celkového počtu imigrantů je aktuálně (2008) Španělsko v pořadí desátou zemí na světě, vedle USA jsou před ní např. i Německo, Velká Británie či Kanada.

Tabulka 4: Latinskoameričtí přistěhovalci do Španělska v roce 2006 (v tis.obyv.)

Profil imigranta	Pohlaví	Průměrný věk	Rok příjezdu (% imigrantů)					Bez odpovědi	Celkem
			Před 1987	1987 - 1991	1992 - 1996	1997 - 2001	2002 - 2006		
Osoby starší 65 let	Muž	74,85	59,90	3,30	3,50	6,10	25,60	1,50	26 002
	Žena	75,12	51,10	5,50	9,80	19,30	12,40	1,90	35 457
	Celkem	75,00	54,80	4,60	7,20	13,70	18,00	1,70	61 459
16 let až 64 let	Muž	40,90	27,70	8,40	8,60	24,90	28,50	2,00	78 580
	Žena	38,70	22,00	11,00	8,60	28,10	29,60	0,60	79 554
	Celkem	39,80	24,80	9,70	8,60	26,50	29,00	1,30	158 134
Celkový počet imigrantů	Muž	33,68	4,90	4,10	3,50	37,40	48,70	1,40	710 541
	Žena	35,02	5,90	5,10	5,00	36,90	48,50	1,50	857 558
	Celkem	34,41	5,40	4,60	4,30	37,10	47,10	1,50	1 588 099
Celkem		36,29	8,80	5,10	4,80	35,40	44,50	1,50	1 787 692

Zdroj: Instituto Nacional de Estadística, 2009

⁷⁴ INE definuje imigranty jako: „osoby, které pocházejí z jiné země než ze Španělska a v době probíhání dotazníku, označili za místo svého pobytu Španělsko.“

⁷⁵ Instituto Nacional de Estadística, 2008

⁷⁶ Instituto Nacional de Estadística, 2008

Většina imigrantů (36,71 % k roku 2007) pochází z iberoamerických zemí, dalšími v pořadí jsou imigranti ze zemí západní Evropy (21,06 %), následuje východní Evropa (17,75 %), početnou skupinu imigrantů ve Španělsku však také tvoří obyvatelstvo pocházející ze Severní Afriky (14,76 %).⁷⁷ Nejvyšší podíl na počtu cizinců v zemi mají občané Ekvádoru, v roce 2007 dosahoval hodnoty 14,6 %. Druhé místo patří přistěhovalcům z Maroka, třetí nejpočetnější skupinou jsou Kolumbijci. Tyto tři nejvíce zastoupené skupiny imigrantů tvoří celkově až 40 % z celkového počtu imigrantů v zemi.⁷⁸ Z migrantů pocházejících z Latinské Ameriky přišlo do země po roce 2001 asi 44 % (viz tab. 4, výše)⁷⁹.

Mezi lety 2000 a 2005 emigrovalo ze zemí ALC více než 5 milionů obyvatel, drtivá většina z nich tak odešla do Spojených států amerických, druhou zemí v pořadí, kde Latinoameričané emigrovali, bylo Španělsko. V červnu 2007 tak ve Španělsku žilo téměř 1,8 mil. přistěhovalců ze zemí ALC, tato cifra počítá i s migrací ilegální. Přistěhovalců s povolením k pobytu v zemi pak žilo v červnu roku 2007 ve Španělsku téměř 1,2 mil. Nejpočetnějšími skupinami přistěhovalců z ALC byli Ekvádorci, Kolumbijci, Peruánci a Argentinci (viz tab. 5)⁸⁰. Společně tvoří tyto čtyři skupiny 74% z celkového počtu latinskoamerických imigrantů v zemi (viz obr. 3).⁸¹

---

⁷⁷ Instituto Nacional de Estadística, 2008

⁷⁸ Instituto Nacional de Estadística, Encuesta Nacional de Inmigrantes, str.19

⁷⁹ údaj je zkreslen zpětnými migracemi a neodráží reálný poměr počtu imigrantů, kteří překročili hranice v jednotlivých letech

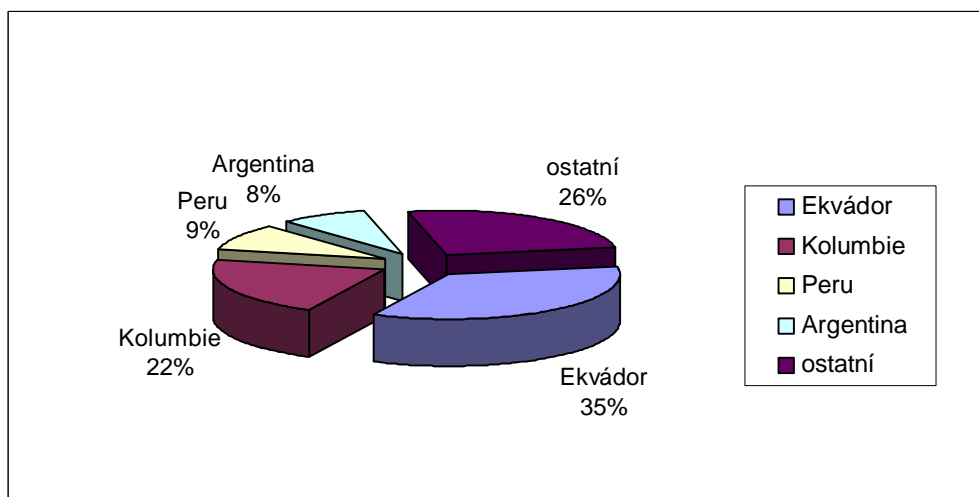
⁸⁰ Tedesco, L., 2008

⁸¹ Tedesco, L., 2008

Tabulka 5: Počet legálních přistěhovalců ve Španělsku ke konci června roku 2007

Země původu	Počet legálních přistěhovalců
Ekvádor	397 430
Kolumbie	246 610
Peru	105 433
Argentina	94 484
Dominikánská republika	64 140
Bolívie	62 505
Kuba	42 625
Brazílie	35 329
Venezuela	31 078
Uruguay	29 359
Mexiko	11 736
Paraguay	11 146
Honduras	5 098
Chile	2 945

Zdroj: Tedesco, L., 2008

Obr. 3: Podíl přistěhovalců z jednotlivých zemí ALC na konci června roku 2007

Zdroj: Tedesco, L., 2008

Téměř 10 % přistěhovalců ve Španělsku neodešlo do tohoto jihoevropského státu přímo ze své mateřské země, nýbrž již předtím nějaký čas pobývali v zemi jiné, kde jim byl poskytnut dočasný pobyt případně práce.⁸²

Důvody naprosté většiny migrantů přicházejících do Španělska jsou ekonomické – chtějí v zemi pracovat. Podle zjištění INE z roku 2007 přijelo s tímto záměrem 83,9 % přistěhovalců, většina z nich si zaměstnání hledala až po příjezdu

⁸² Instituto Nacional de Estadística, 2008

do země, což se jim také (v průměru za 15 dní) podařilo.⁸³ Mezi přistěhovalci z Latinské Ameriky a Karibiku je uváděno zaměstnání jako důvod migrace častěji (přes 90 %), zbylých 10 % označilo jako důvod pro odstěhování hlavně politickou či sociální nestabilitu ve své mateřské zemi. Skupina latinskoamerických přistěhovalců je v tomto případě poměrně homogenní, s výraznou výjimkou občanů Kolumbie (téměř jedna třetina z nich uvedla jako hlavní důvod příchodu do Španělska nestabilní situaci v mateřské zemi).

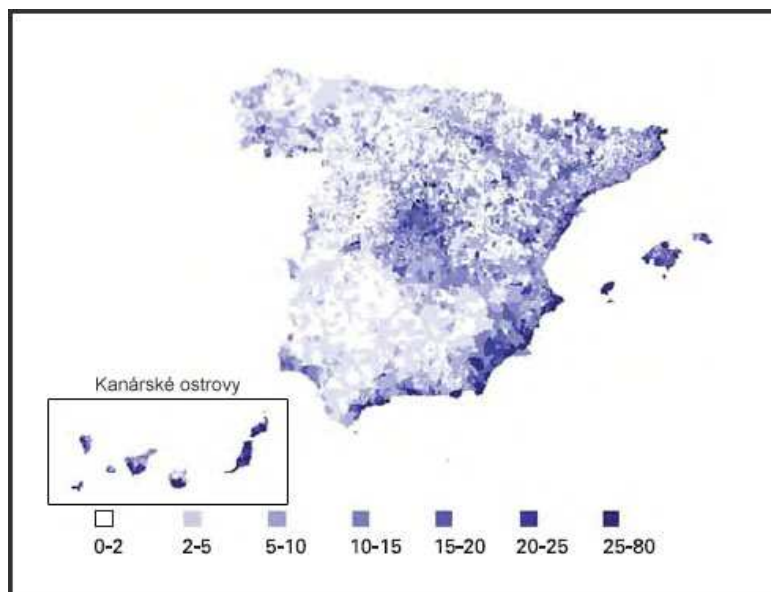
6.1. Geografické rozložení imigrantů ve Španělsku

Geografické rozmístění imigrantů ve Španělsku je velice nerovnoměrné. Většinou se usazují na středomořském pobřeží, oblíbenými místy jsou však také Kanárské či Baleárské ostrovy a také metropole Madrid. Z měst s nejvyšším podílem imigrantů by mohla být jmenována Barcelona, Valencie, Murcia, Madrid či Palma de Mallorca (viz též obr. 4).⁸⁴ Celkově se téměř 60 % imigrantů ve Španělsku koncentruje do pouhých tří z celkem 17 autonomních oblastí (Madrid, Katalánsko a Valencie). Naopak v ekonomicky méně atraktivních regionech na severu a západě země je podíl obyvatel pocházejících ze zahraničí výrazně nižší. Oblasti se zvýšenou koncentrací přistěhovalců se častěji potýkají s problémy s přistěhovaleckými skupinami, jako příklad bychom mohli jmenovat Murcii.

---

⁸³ Instituto Nacional de Estadística, 2009

⁸⁴ Instituto Nacional de Estadística, 2008

Obr. 4: Podíl přistěhovalců starších 15 let na celkové populaci Španělska

Zdroj: Instituto Nacional de Estadística, 2008 (upraveno dle Jana Uhláře)

Latinskoameričtí migranti směřují především do oblastí Madridu a Barcelony, jejich dalším oblíbeným cílem jsou Baleárské ostrovy, ve správním centru této autonomní oblasti mají obyvatelé především z Ekvádoru a Kolumbie či dalších jihoamerických zemí až 20% podíl.⁸⁵ Z oblastí s vysokým podílem přistěhovalců jsou Latinoameričané relativně méně zastoupeni na Kanárských ostrovech, prakticky chybí v Melille, kde jsou hlavní složkou mezi cizinci občané Maroka a dalších afrických zemí.

Největší zastoupení přistěhovalců ze zemí Latinské Ameriky má španělské hlavní město Madrid. Z celkového počtu více než 0,6 miliónu cizinců ve španělské metropoli, má svůj původ téměř 50% v zemích Latinské Ameriky. Z celkového počtu Latinoameričanů ve Španělsku tak právě 26% má místo bydliště v Madridu, 21% v Barceloně, 11% v AO Valencie, 8% v Andalusii, výrazné přistěhovalecké menšiny Latinoameričanů nalezneme také na Baleárských ostrovech.

⁸⁵ Instituto Nacional de Estadística, 2009

6.2. Rozdělení imigrantů ve Španělsku dle pohlaví

Z celkového počtu imigrantů tvoří 52,2 % muži, což koresponduje s ekonomickými důvody imigrace (muži mají větší mobilitu při stěhování za prací). Avšak u případu imigrantů z Latinské Ameriky jsou ve většině případů příchozí ženy. Značné jsou rozdíly profilu imigrantů dle pohlaví z hlediska původu přistěhovalce. Podíl žen tak převažuje zejména u Kolumbijců či Peruánců, kde se pohybuje k roku 2003 okolo 57 %. V tomto případě je zřejmě rozhodující neexistence jazykové bariéry, která je obvykle pro ženy hlavním handicapem při hledání zaměstnání v nekvalifikovaných pozicích pomocnic v domácnosti – u mužů je nabídka nekvalifikovaného zaměstnání omezenější.

Predominance ženského pohlaví u imigrantů z ALC se však v posledních letech začíná snižovat. Údaje z let 2007 a 2008 již vykazují znatelný přírůstek mužů v rámci přistěhovalecké populace z Latinské Ameriky, ovšem převaha žen stále přetrvává a odhady INE do budoucna ji ještě na několik let předpokládají. Největší převaha žen téměř u všech skupin přistěhovalců z ALC byla zaznamenána v letech 2001 a 2002, kdy průměrně tvořily ženy cca. 55 % z latinskoamerických přistěhovalců v zemi (viz tab. 6).⁸⁶ K roku 2007 pak stoupl podíl mužů o 1,5 procentního bodu. Ukazatele z roku 2007 tak stále demonstrují predominanci ženského pohlaví, tzn. 53,84 % z latinskoamerických imigrantů v zemi byly ženy.⁸⁷

Tabulka 6: Přistěhovalci z ALC a jejich rozdělení dle pohlaví k roku 2001

Země/počet přistěhovalců	Celkový počet imigran.	Počet mužů	Počet žen	Podíl žen %
Severní a Jižní Amerika	626 646	278 818	347 828	55,5
Severní Amerika	25 798	12 031	13 767	53,4
Jižní Amerika	535 788	243 010	292 788	54,6
Argentina	47 656	23 646	24 010	50,4
Bolívie	11 311	5 084	6 227	55,1
Brazílie	18 305	5 575	12 730	69,5
Chile	14 126	6 772	7 354	52,1
Kolumbie	160 096	67 320	92 776	58,1
Kuba	25 788	11 188	14 600	56,6
Ekvádor	216 465	105 889	110 576	51,1

⁸⁶ Instituto Nacional de Estadística, 2001

⁸⁷ Tedesco, L., 2008

Salvador	1 483	530	953	64,3
Honduras	2 407	825	1 582	65,7
Mexiko	8 892	3 567	5 325	59,9
Paraguay	1 112	400	712	64,1
Peru	38 532	15 683	22 849	59,3
Dominikánská rep.	31 579	9 845	21 743	68,8
Uruguay	9 745	4 809	4 936	50,7
Venezuela	18 370	7 796	10 574	57,6
Ostatní jihoamer. země	166	84	82	49,4
Ostatní středoamer. země	3 702	1 340	2 362	63,8

Zdroj: Španělský statistický úřad, 2001

6.3. Profil imigrantů dle věku

Na úvod je důležité zmínit fakt, že i Španělsko, tak jako další vyspělé evropské země, má od konce 20. století problém s tzv. stárnutím populace. Avšak u Španělského království tento negativní populační vývoj byl zčásti nahrazen zvýšenou mírou imigrace do země. Dalším výrazným znakem je největší zastoupení imigrantů v produktivním věku, tzn. v případě Španělska, populace ve věku od 16 do 64 let. Na základě mnoha výzkumů a censů stanovuje k 1. 1. 2007 Španělský statistický úřad, že téměř 4 mil. obyvatel země ve věku od 16 let do 64 let pochází ze zahraničí. Taktéž většina z Latinoameričanů žijících ve Španělsku se nachází v ekonomicky aktivním věku (86,23%).⁸⁸ Průměrný věk přistěhovalců z ALC ve Španělsku je 32 let. Průměrný věk všech skupin imigrantů se tak pohybuje mezi 28 a 34 lety, s výjimkou přistěhovalců z Velké Británie, kteří mají věkový průměr 52 let a záměry jejich pobytu ve Španělsku jsou strávit v této zemi penzi.

6.4. Profil rodiny imigranta

Dle posledních výzkumů INE žije 31 % přistěhovalců se svou rodinou a dětmi, dalších 14,6 % žije pouze v manželském vztahu, ale bez dětí. Poslední hodně zastoupenou skupinou imigrantů jsou pak svobodní muži či ženy, kteří by tvořili téměř 30,7 %, do této kategorie se samozřejmě řadí i ti, kteří sice žijí v páru se svým partnerem avšak jejich vztah není manželský. Téměř jedno procento pak zaujímají

⁸⁸ Tedesco, L., 2008

osoby v manželském svazku, které však ve Španělsku žijí bez svého partnera.⁸⁹ Důležitým tématem španělské migrační politiky jsou problémy tzv. sjednocování rodin, kdy v mnohých případech se buď přistěhovalci vrací za svými rodinami či jejich rodiny přijíždějí za nimi hledat nový společný život ve Španělsku.⁹⁰ Tento jev je typický především pro imigranty přicházející z chudších či rozvojových zemí, kteří si v právní fázi migrace nemohou dovolit přestěhování celé rodiny. Jedná se tedy především o region ALC a dále také o přistěhovalce ze zemí severní Afriky.

Poměrně častým jevem ve sféře rodinných vztahů imigrantů je nalezení si partnera španělského původu. Tento jev se týká především žen-přistěhovalek z Latinské Ameriky, vzhledem k již zmíněné neexistenci jazykové bariéry a k celkovému podobnému životnímu stylu i kultuře. Ženy pocházející ze zemí ALC jsou považovány za společensky vcelku přijatelné a pro španělské machos díky dodržování konzervativnějšího životního stylu i tělesnému vzhledu velmi atraktivní. Podle údajů z roku 2007 existovalo ve Španělsku celkem 185 405 manželství ženy pocházející z Latinské Ameriky se Španělem (v celkovém objemu manželství cizinky se Španělem pak tvoří právě tato manželství 44,8 %, tedy zřetelně více, než je podíl Latinoameričanů na celkovém počtu imigrantů).⁹¹ Na druhé straně sňatky mužů pocházejících z ALC se Španělkami jsou naprosto výjimečné (pokud si najdou ve Španělsku životní partnerku, v naprosté většině se jedná opět o imigrantku z ALC).

6.5. Integrace imigrantů ve Španělsku

Důležitým jevem spojeným s migrací je také následná integrace imigranta ve společnosti. Nyní se tedy budeme zabývat integrací přistěhovalců z Latinské Ameriky ve Španělském království. Důležité je však uvést, že integrace přistěhovalců do společnosti může být velice zdoluhavým, komplikovaným procesem a především velice subjektivně zabarveným, záleží tak tedy na každém imigrantu, jak rychle a úspěšně bude proces integrace zvládat.

Integrace můžeme tak rozdělit do několika fází. První fází bychom nazvali předintegrační, která se odehrává ještě v mateřské zemi imigranta. Další dvě fáze

---

⁸⁹ Instituto Nacional de Estadística, 2009

⁹⁰ Tedesco, L., 2008

⁹¹ Instituto Nacional de Estadística, Encuesta Nacional de Inmigrantes, str. 19

jsou fáze počáteční a fáze konečná, která by mimo jiné měla zahrnovat znalost jazyka, zajištění správného fungování rodiny přistěhovatele a sžití se se španělskou společností. Integrace může být ovlivněna mnoha faktory, kterými například jsou věk, pohlaví, původ migranta, ale také další individuální faktory, kterým by mohl být například předešlý sociální či pracovní status.⁹² Důležitým faktorem je také rodinné zázemí a následná výchova dětí z přistěhovaleckých rodin.

Integrace Latinoameričanů do španělské společnosti je tedy většinou rychlejší a snadnější než u imigrantů z jiných oblastí, například ze severu Afriky nebo Asie. Přistěhovanci z těchto oblastí tak mají větší problém s integrací, jelikož mají velice rozdílné zvyky, sociální normy či náboženství než Španělé.

Pokud však hovoříme o integraci, musíme brát na zřetel také její právní rámec. Španělsko je v tomhle ohledu k Latinoameričanům velice vstřícné. Pro celý region Latinské Ameriky tak platí, že po dvou letech trvalého pobytu Latinoameričanů v zemi, můžou pak tito přistěhovanci požádat o legalizaci, tedy španělské občanství. Jako příklad uvedeme rok 2006, kdy Španělsko udělilo více než 50 000 cizincům španělské občanství, větší polovina z nich (28 131) poté pocházela ze zemí Latinské Ameriky.⁹³

Latinskoameričtí imigranti to mají v mnohých bodech s integrací do společnosti tedy mnohem jednodušší než ti ze zemí ostatních. Hlavní výhodou je znalost jazyka, ale i relativní kulturní blízkost ke Španělsku. Ovšem nemůžeme si danou situaci příliš idealizovat. Latinskoamerické země mají přece jen trochu odlišné (v některých ohledech konzervativnější, jinde ale - např. v přístupu k dětem - liberálnější) společenské normy a tak se můžeme často setkat s problémy například dětí latinskoamerických přistěhovalců ve školách či sociálně špatnými podmínkami žití přistěhovaleckých rodin například z důvodu častého stěhování se atd. Rozdíly mezi integrací přistěhovalců z jednotlivých částí světa jsou tedy velké, značný rozdíl však můžeme najít i v integraci obyvatel jednotlivých států Latinské Ameriky. Tento rozdíl můžeme demonstrovat na příkladu začlenění dětí přistěhovalců do španělského vzdělávacího systému, respektive do školního prostředí. Například žáci původem z Kolumbie mají mnohem větší problémy s disciplínou než jejich

---

⁹² Rincon del Vago, 1998

⁹³ Tedesco, L., 2008

„kolegové“ z Ekvádoru či Bolívie. Dalším problémem může být špatná výchova dětí, která je evidována také především u rodin z Kolumbie či Venezuely, s touto výchovou bývá často kladen do souvislosti také předčasný sexuální vývoj, což v případě dívek může předurčit jejich sociální situaci v případě otěhotnění.⁹⁴

Na závěr této kapitoly o integraci je vhodné zmínit Strategický plán o integraci cizinců ve Španělsku na léta 2007 – 2010. Tento plán řízen španělskou vládou je určen nejen pro španělské imigranty nýbrž i pro španělské občany. Plán je zaměřen na předcházení rasovým předsudkům a diskriminacím, dále také na oblast sociální či školství.⁹⁵

6.6. Ekonomické postavení přistěhovalců ve Španělsku

Jak je uvedeno již výše, drtivá většina španělských přistěhovalců z regionu ALC se vydala do Španělska, aby tam našla lepší práci, větší výdělek a s tím spojenou vyšší životní úroveň. Latinskoameričtí přistěhovalci ve většině případů nachází práci v nekvalifikovaných či polokvalifikovaných profesích.

Na konci 80. let a v průběhu let 90. nabízel více než třetinu pracovních míst pro přistěhovalce průmyslový sektor. Se zavedením řady nových technologií se však snížil nárok na nekvalifikované manuální práce v tomto sektoru. Imigranti tak musejí hledat práci v jiných oblastech, i přesto španělský průmysl nabízí pracovní místa až 20 % přistěhovalců z ALC, kdybychom hodnotili pouze latinskoamerické muže, bude tento podíl až o 15 procentních bodů vyšší.

Dále je vhodné zmínit sektor zemědělství, který je často pro přistěhovalce velice atraktivní. V sektoru zemědělství často hledá pracovní místo až 30 % přistěhovalců z ALC. U jiných oblastí původu imigrantů ve Španělsku je toto procento ještě vyšší. Důvod, proč zrovna přistěhovalci z Latinské Ameriky vyplňují v zemědělství méně pracovních pozic, než například ti ze severu Afriky je zřejmý, přistěhovalci z ALC nemají ve Španělsku již zmíněnou jazykovou bariéru, tudíž často vyhledávají i více specifické, alespoň částečnou kvalifikaci vyžadující pozice.⁹⁶ Výrazným problémem je však ve španělském zemědělství značně rozšířené

---

⁹⁴ García Martínéz, Sánchez Lazaro, 2006

⁹⁵ Tedesco, L., 2008

⁹⁶ Baylina, A.G., 2005, str.12

zaměstnávání cizinců bez pracovního povolení. Logickým důsledkem jsou především sociální problémy, které sebou ilegálně zaměstnaní přinášejí.

Poslední ekonomickou oblastí, která je přistěhovalci z ALC hojně využívána je sektor turismu a služeb. V tomto sektoru hledá práci téměř jedna třetina z latinskoamerických imigrantů. Podíl latinskoamerických žen pracujících v sektoru turismu a služeb je však ještě vyšší. Zaměříme se však především na turismus, protože právě práce v hotelech, pohostinství a dalších službách spojených s turismem je přistěhovalci z ALC často vyhledávána. Do tohoto sektoru můžeme zařadit téměř 40 % pracujících imigrantů z ALC.⁹⁷ Vzhledem k budoucímu předpokládanému rozvoji turismu ve Španělsku tento sektor nebude zvýšenou imigrací, respektive přistěhovaleckou prací, nijak ovlivněn.⁹⁸

V poslední době můžeme také pozorovat jev, kdy se někteří Latinoameričané rozhodli najít si práci ve španělských armádních či vojenských jednotkách. Tyto druhy práce přinášejí Latinoameričanům řadu výhod, např. v oblasti sociálního a zdravotního zabezpečení. Jeden z hlavních motivů pro práci v těchto institucích je snadnější a rychlejší obdržení španělského občanství. Počet Latinoameričanů zaměstnaných ve španělské armádě roku 2007 přesahoval 5 000, přes 900 z nich tvořily ženy.

Mezi nejvíce zastoupené pracovní profese vykonávané přistěhovalci z ALC patří práce v hotelech a restauracích, dělnické profese dále například služby a výpomoc v domácnosti.

6.6.1. Remitence ze Španělska do zemí ALC

Stále větší pozornost v migračních a rozvojových studiích bývá kladena na význam remitencí. Měli bychom si však vysvětlit, co to vlastně remitence jsou. Jednoduše řečeno, remitence jsou transferem peněz nebo zboží od migrantů, kteří pobývají v zahraničí. V rámci trochu složitějšího vymezení remitencí, MMF uvádí ve svých statistikách tři typy remitencí. Prvním z nich jsou remitence pracovníků, pocházející od pracovníků, kteří pobývají v zahraničí po dobu delší jednoho roku. Dalším typem jsou zaměstnanecké kompenzace, které pocházejí od pracovníků, kteří

---

⁹⁷ Instituto Nacional de Estadística, 2009

⁹⁸ Baylina, A.G., 2005, str.15

jsou v zahraničí méně než jeden rok. Posledním typem remitencí jsou tzv. migrační transfery, které jsou zkrátka definovány jako transfery zboží a financí, související s přeshraniční migrací.⁹⁹

Pokud bychom měli zhodnotit význam remitencí v rámci vztahu Španělska a zemí Latinské Ameriky, je třeba mít na paměti, že tyto peněžní toky jsou úzce spojeny s prací zastávanou přistěhovalci.

Zajímavými zdroji údajů o remitencích jsou nejrůznější dotazníky, zda vůbec přistěhovalci z ALC svým rodinám tyto prostředky posílají, 76 % z dotázaných odpovědělo, že ano.¹⁰⁰ Podle údajů Světové banky v roce 2005 dosáhla hodnota celosvětových remitencí posílaných přistěhovalci z chudých zemí hodnoty 179 000 milionů dolarů. Roční průměrný přírůstek remitencí dosáhl hodnoty 10 % téměř u všech přijímajících rozvojových regionů. Remitence tak zaujímají téměř 30 % finančních toků do rozvojových zemí a často tvoří až 2,5 % jejich HDP. Remitence jsou pak speciálně důležitými zdroji financí obzvláště pro latinskoamerické země, které v roce 2005 obdržely více než 45 milionů dolarů.¹⁰¹ Tyto země tedy obdrží téměř jednu čtvrtinu celosvětových remitencí. Obecně však najdeme i v regionu ALC velké vnitřní rozdíly. Například u zemí del Coño Sur a u Brazílie nehrají remitence příliš velkou roli, zatímco u zemí střední Ameriky a Karibiku stoupá hodnota remitencí každým rokem a tvoří i významnou část ekonomiky těchto zemí. Remitence putující do středoamerických zemí tak tvoří v některých případech až 10 % HDP těchto malých států.

Co se Španělského království týče, remitence v roce 2005 dosahují ročního průměru téměř 5 000 milionů dolarů. Většina z těchto finančních toků, téměř 70 %, pak plyne do zemí ALC.¹⁰² Země, do kterých putují největší finanční toky v rámci remitencí jsou potom na místě prvním Kolumbie, poté Ekvádor a Bolívie. Na prvním místě žebříčku jsou Kolumbijci, kteří z důvodu velice špatné ekonomické situace v zemi, zasílají celkem větší objem těchto finančních prostředků, než ve Španělsku početněji zastoupení Ekvádorci.

---

⁹⁹ Stojanov R., Novosák J, 2008, str.54

¹⁰⁰ Instituto Nacional de Estadística, 2007

¹⁰¹ Alborela A., 2007, str.3

¹⁰² Alborela A., 2007

6.7. Vliv ekonomické krize na latinskoamerické imigranty ve Španělsku

Světová ekonomická krize roku 2009 zřejmě latinskoamerické imigranty ve Španělsku neovlivní. Jak uvedla viceministryně pro iberoamerické záležitosti Trinidad Jimenez. Španělsko je dle jejích slov z 29.3. 2009 vděčné všem imigrantům za podpoření ekonomického růstu v zemi a také oznámilo že země byla vždy k imigrantům vstřícná, zvláště těm z Latinské Ameriky, a v této politice bude i navzdory ekonomické krizi dále pokračovat. Toto prohlášení samozřejmě pronesla s vědomím, že mnozí z přistěhovalců se nemusejí obávat přímých dopadů ekonomické krize. Samozřejmě také uvedla, že nejen Španělsko a jeho politika, nýbrž celá Evropská unie, bude nadále příliv imigrantů ve své podstatě potřebovat, aby tak zaplnily jisté pracovní pozice.¹⁰³ Samozřejmě jde o pozice pro místní obyvatelé nepřiliš atraktivní, také často málo finančně ohodnocené. Nicméně, toto jsou názory španělských politiků, kteří se snaží následky krize co nejvíce zmírnit, s vědomím potřeby levné pracovní síly. Mnoho přistěhovalců z Latinské Ameriky však uklidněno slovy španělských politiků není a obávají se následků krize. Vědecké kruhy však souhlasí s vyjádřením viceministryně pro iberoamerické záležitosti a konstatují, že ekonomická krize nebude mít na latinskoamerické přistěhovalce vážnější dopady.

Již teď mnoho lidí přišlo o pracovní místa a pozice, mezi nimi také imigranti, kdy sektory například stavebního průmyslu začaly propouštět řady zaměstnanců. Strach imigrantů je oprávněný, na druhou stranu je tady fakt, že ve Španělsku začne turistická sezóna a tudíž s ní stoupne poptávka po práci. Jen v lednu 2009 přišlo o pracovní pozici 38 000 přistěhovalců žijících ve Španělsku. Mnoho rodin, které se před mnoha lety vydalo na cestu najít lepší život a práci ve Španělsku, teď uvažují, zda by nebyl lepší návrat do své mateřské vlasti.¹⁰⁴ Důkazem jsou tomu časté ankety a dotazníky ve španělském tisku. Nicméně většina z dotázaných, ať už nad odjezdem uvažujících, by stejně k tomuto kroku nepřistoupila. Snad jen v případě, kdy by nemohli po dlouhou dobu najít práci.

Jistý následek ekonomické krize se však již projevuje. Je tomu tak v otázce remitencí. Remitence od latinskoamerických přistěhovalců se v první čtvrtině roku

---

¹⁰³ Terra noticias, 2009

¹⁰⁴ Pajares, M., 2008

2009 prudce snížily, příčinou je ekonomická krize. Mnohé země Latinské Ameriky jsou na penězích posílaných ze zahraničí závislé, mezi země původu těchto finančních prostředků patří i Španělsko. V tomto smyslu se ekonomická krize rozšiřuje i do zemí Jihu.¹⁰⁵ Podle dat Španělské národní banky objem remitencí oproti stejnému období v roce 2008 klesl o 20%.

Závažnost tohoto problému si můžeme uvést na několika příkladech důležitosti remitencí. V Dominikánské republice je 38% obyvatel příjemci peněz v remitencích, v Salvadoru je tomu tak u 25% populace.¹⁰⁶ V Ekvádoru je pak například závislých na remitencích 2 miliony lidí, což tvoří necelou pětinu obyvatel země. Důležitost a význam remitencí je tedy jasný a to, že jejich objem klesá bohužel také.

---

¹⁰⁵ Escobar J., 2009

¹⁰⁶ Escobar J., 2009

7. ZMĚNY A HLAVNÍ TENDENCE ŠPANĚLSKÉ MIGRAČNÍ POLITIKY VE VZTAHU K ZEMÍM LATINSKÉ AMERIKY

Současná migrační politika a její změny v posledních zhruba 30 letech jsou úzce svázány s procesem přibližování se a vstupu Španělska do evropských integrační struktur, ke kterému došlo po obnovení demokracie v zemi na konci 70. let 20. století. Po relativně dlouhém vyjednávání bylo Španělsko spolu s Portugalskem včleněno do tehdejších Evropských společenství k 1. 1. 1986.

Od roku 1986 tedy Španělsko koordinuje migrační politiku a sociální i pracovní politiku vzhledem k zahraničním přistěhovalcům s ostatními evropskými zeměmi a nemůže postupovat zcela samostatně.

Evropská společenství / unie udržuje spolupráci a spojení se zeměmi Latinské Ameriky již od 60. let, nicméně až se vstupem Španělska a Portugalska do ES dostává tato zahraniční politika větší důraz a začíná se současně rozvíjet na různých úrovních: národní, regionální i kontinentální. V rámci ES/EU má Španělsko na základě hlubších a provázanějších vztahů právě s tímto regionem zvláštní (byť neformální) zodpovědnost za formulování a koordinaci této politiky.¹⁰⁷

7.1. Počátky španělské migrační legislativy

Prvním španělským zákonem či nařízením, které by se výslovně věnovalo problematice migrace, je zákaz emigrovat z roku 1853. Důvodem k jeho vydání byly ve Španělsku probíhající války, nestabilita a také potřeba pracovní a vojenské síly.

Ovšem ústava z roku 1869 opět vrací španělskému obyvatelstvu právo emigrovat. Jedním z důvodů pro obnovení svobody volného pohybu občanů bylo i to, že zákaz v praxi nebyl dodržován. Nicméně je faktem, že po obnovení svobody emigrace nastala největší emigrační vlna, kterou Španělsko ve své historii zažilo.¹⁰⁸

První definice emigranta se ve španělských zákonech objevuje až roku 1907, v dobách kdy byla emigrace ze země nejsilnější. Definice emigranta byla velice stručná, jednalo se o jakéhokoliv jedince, který se rozhodl opustit mateřskou zemi za

---

¹⁰⁷ Ministerio de Asuntos Exteriores y de Cooperación, 2008

¹⁰⁸ Mimoun, A., 2007

účelem žít v zemi jiné.¹⁰⁹ Tato první definice emigranta z počátku 20. století však prakticky nepočítala s možností případného návratu emigranta zpět do rodné vlasti, tedy s událostmi, které se po 60 až 70 letech staly každodenní skutečností.

Dalším důležitým datem je 20. 12. 1924, kdy byl vydán zákon nový o emigrantech. Zákon předpokládá pouze ekonomické příčiny emigrace a samotnou emigraci tedy popisuje jako odchod z rodné země za prací. Následující úprava definice emigranta je obsažena až v zákonu z roku 1957, který pak již ve španělské legislativě poprvé popisuje konceptu tzv. legální emigrace, kdy tak hovoří o případě, že emigrant se sám svobodně, bez vnějšího nátlaku, rozhodl svou mateřskou zemi opustit. Další postupné úpravy definice emigrantů nalezneme v následujících zákonech. Jsou jimi zákony z roku 1962 a později z roku 1971. Zákon z roku 1971 je již velice propracovaný a zčásti se poté stává východiskem pro první španělský novodobý zákon z roku 1986. Žádný ze starých španělských zákonů se však nevěnuje problematice imigrace a imigrační politiky, tento jev je poprvé popsán a regulován v zákonu z roku 1986.¹¹⁰

7.2. Španělská imigrační politika / Legislatura

Krátce po vstupu Španělska do ES se Španělsko muselo vyrovnat s novým fenoménem v historii království – zvýšenou imigrací. Dříve bylo spíše zdrojovou než cílovou oblastí migrací a legislativní a zákonný rámec pro imigrační politiku byl fakticky nepotřebný.

Jedním z nejdůležitějších úkolů bylo tedy pro španělskou vládu po roce 1986 vytvořit politiku a následně i legislativu, která by právě oblast migrace regulovala.¹¹¹

Již v rámci přípravných kroků před vstupem Španělska do ES se španělští politici začínají o určitý rámec, co se migrační politiky týče, zajímat. Celá tato snaha vyústila v červenci roku 1985 v přijetí ústavního zákona o lidských právech a svobodách cizinců ve Španělsku. Tento zákon v praxi přinesl určitá omezení imigrace do Španělska.

---

¹⁰⁹ Mimoun, A., 2007

¹¹⁰ Mimoun, A., 2007

¹¹¹ Ministerio de Asuntos Exteriores y de Cooperación, 2008

Jedním z hlavních bodů tohoto zákona byl striktní požadavek, že cizinci musí požádat ještě v zemi svého původu místní úřady o víza.¹¹² V realitě však tato pravidla z důvodu zvýšené sezónní pracovní poptávky nebyla dodržována. Byla tedy porušována ať už ze strany ilegálních imigrantů, tak ze strany zaměstnavatelů, kteří jim práci a tím pádem s ní spojený pobyt v zemi umožnili. V této době španělská vláda nazývá ilegální přistěhovalce vedlejším efektem své politiky, aniž by si sama uvědomovala, že této situaci napomáhá častým vydáváním povolení k pobytu, která byla ve většině případů pouze krátkodobá.¹¹³ Po skončení krátkodobého povolení k pobytu však často nebyla tato povolení, z důvodu strachu migrantů o samotné požádání, obnovována.

S novým zákonem také vstupují v platnost pravidelné roční imigrační kvóty, které umožňují imigrantům požádat o pobyt a povolení k práci. V průběhu 90. let tedy dostává každoročně okolo 30 000 migrantů toto povolení.¹¹⁴ Latinoameričané tak měli lepší výchozí pozici pro případné získání těchto povolení než jiní žadatelé ze zemí severní Afriky či Asie. Prvořadě preferovanou skupinou však byli žadatelé o povolení k pobytu pocházející ze zemí Evropské unie. Příčinami těchto výhod žadatelů z Latinské Ameriky je již výše zmíněný společný jazyk a snadnější a méně komplikovanější integrace do společnosti.

Tato situace se nezměnila až do roku 2000. Tehdy Španělsko přijímá do své legislativy nový Ústavní zákon o právech a svobodách cizinců ve Španělsku. Tento zákon vznikl novelizací zákona starého, který již nebyl považován za odpovídající (za 15 let od jeho přijetí se radikálně změnila síla i směry migračních toků ve světě).

Nový zákon vyvolal na politické scéně silné kontroverze. Proti jeho konečnému znění se ostře postavila tehdy opoziční konzervativní Lidová strana (Partido Popular). Nový zákon k migraci přistoupil jako k trvalému fenoménu a snažil se vnést nové vstřícné kroky k imigrantům. Tento nový zákon přinesl migrantům mnoho nových práv, včetně práva sociálního zabezpečení a zdravotní péče. Nicméně tento zákon měl jenom krátkodobou platnost, vzhledem k blízkým volbám a neshodám na politickém poli.

---

¹¹² Díez Bueso, L., 2000

¹¹³ Ministerio de Asuntos Exteriores y de Cooperación, 2008

¹¹³ Ministerio de Asuntos Exteriores y de Cooperación, 2008

¹¹⁴ Ministerio de Trabajo e Inmigración, 2003

Po volbách v únoru 2000 vítězí pravice v čele s Lidovou stranou (Partido Popular), která již ve svém předvolebním programu slíbila španělským občanům, že se bude snažit omezit nové velice liberální postoje a přístupy k imigraci, které předchozí zákon zaručoval. Strana po svém vítězství prosadila v parlamentu přijetí nové, značně striktnější úpravy. Nový zákon, který vstoupil v platnost 23. ledna 2001, především přísně odděloval migraci legální od ilegální a přidal speciální podmínky, které musí imigrant dodržet, aby mohl požádat o status přechodného pobytu ve Španělsku. Zákon ve snaze omezit ilegální migraci nově stanovil tresty pro zaměstnavatele, kteří ilegální imigranty v pracovní činnosti podporují.¹¹⁵

Ačkoli španělská imigrační politika dostala nové, tvrdší normy, stále bylo Španělské království označováno jako země, se vstřícným přístupem k migraci, i té ilegální. Ačkoli tento proces tvorby nové a přísnější imigrační politiky vyvolal rozruch v řadách imigrantů a následně také řadu protestů a demonstrací, ukázalo se, že imigranti dokáží mnoho z práv, jim novým zákonem určených, dobře využít.

7.2.1. Povinnosti přistěhovalce po vstupu do Španělska

Nyní důkladně probereme oficiální kroky, které musí imigrant splnit, aby mohl v tomto jihoevropském království začít nový život. Zdrojem informací pro tuto část práce jsou tak informační materiály Ministerstva práce a imigrace Španělského království. Prvním a nejdůležitějším krokem je tedy obdržení povolení k pobytu. O povolení k pobytu se žádá v případech, že je imigrant v zemi zaměstnán, případně jeho pobyt v zemi přesahuje dobu tří měsíců.¹¹⁶ Jedinou komplikací, která by se mohla u některých případů vyskytnout je právo španělských úřadů požádat o doložení dostatečné výše finančních prostředků, tato finanční hranice však není přesně určena.

Dalším důležitým krokem imigranta po příjezdu do Španělského království je pracovní povolení, které je nutností pro získání práce. Po příjezdu do země tedy musí přistěhovalci požádat příslušný úřad o pracovní povolení, většinou je tímhle úřadem obdoba České správy sociálního zabezpečení (šp. Seguridad Social). Příslušný úřad vzápětí, běžná je třídní čekací lhůta, vystaví identifikační číslo cizince, tzv.

---

¹¹⁵ Ministerio de Asuntos Exteriores y de Cooperación, 2008

¹¹⁶ Ministerio de Trabajo e Inmigración, 2007

NIE (šp. Número de Identificación de Extranjero).¹¹⁷ Při žádosti o identifikační číslo musí mít cizinec připraven platné osobní doklady, občanský průkaz (pro obyvatele EU) či pas, dále pak vyplněný příslušný formulář o vydání NIE.¹¹⁸ Dále je již na zaměstnavateli, aby vyřídil další náležitosti práce ve Španělsku, jedná se především o osobní číslo sociálního zabezpečení.

Celý tento proces pro zahraniční zaměstnance ve Španělsku je tak ustanoven zákonem, přesněji nařízením číslo 883/2004 (CE).

7.2.2. Role španělských NNO

Je vhodné zmínit i roli nevládních organizací, které v oblasti migrace působí. Problém španělských nevládních neziskových organizací byl po dlouhou dobu však nízký stupeň jejich autonomie a následně i špatná komunikace se státem a omezené finanční možnosti. Tyto organizace byly tedy téměř zcela závislé na financování ze strany státu. Rozmach španělských nevládních neziskových organizací začíná s koncem 80. let, jedním z hlavních cílů organizací bylo bojovat proti diktátorským režimům v zemích Latinské Ameriky, následně se také zaměřují na oblast migrace, obzvláště té z Latinské Ameriky. Proto také začátkem 90. let vzniká celá řada organizací, působících na poli migrace. Jako jednu z nich bychom mohli uvést například Asociaci pro lidská práva (Asociación Pro-Derechos Humanos).¹¹⁹ Z dalších neziskových organizací vzniklých v zemi na počátku 90. let můžeme jmenovat například Derechos para todos („práva pro všechny“) nebo Ruminahui. Ruminahui byla založena roku 1999 ekvádorským přistěhovalci. Tato organizace pořádá mnohé protirasistické kampaně a striktně hájí politické zájmy především ekvádorských přistěhovalců.¹²⁰

Důležitým znakem těchto organizací, a to nejen Ruminahui, ale i dalších imigranty založených nevládních neziskových organizací, je používání „postkoloniální“ argumentace, tedy zdůrazňování jejich spolupříslušnosti k bývalé koloniální mocnosti, se kterou jsou spjata kulturou i společnou historií. V tomto

---

¹¹⁷ Tedesco, L., 2008

¹¹⁸ Ministerio de Trabajo e Inmigración, 2007

¹¹⁹ Laubenthal, B., 2007, str. 114

¹²⁰ Laubenthal, B., 2007, str. 116

kontextu pak Španělsko představuje pro imigranty „madre patria“¹²¹ (volně překládáno jako mateřská země). Latinskoameričtí přistěhovalci se tedy na základě tohoto argumentu snaží obhájit svá práva, některé z demonstrací, které měly vyvolat pocit soucítění u španělských politiků, byly značně emocionálně naladěny. Na transparentech a plakátech visely nápisy jako „Španělsko, my tě milujeme. Zaruč nám pracovní povolení.“, „V našich žilách koluje španělská krev.“ a další podobné. Tyto snahy však nedospěly k žádnému většímu zvratu v imigrační politice, a nadále posledním a platným zákonem zůstává ten z roku 2001.¹²²

7.3. Zahraniční španělská politika ve vztahu k latinskoamerickým zemím

Již z historicko-politických vazeb Španělska a Latinské Ameriky je patrné, že právě tato oblast ALC je jednou z priorit španělské zahraniční politiky. Jak uvádí oficiální stránky španělského Ministerstva zahraničních věcí a spolupráce (Ministerio de Asuntos Exteriores y Cooperación, dále MAEC), Latinské Americe by měla být věnována v zahraniční politice zvýšená pozornost, právě z důvodu společné historie. Dále se zmiňují o vratkosti politických režimů zemí ALC, přestože jsou v současnosti vnímány jako demokratické. Španělské království se tedy zaměřuje především na boj s politickou a sociální nestabilitou, dále i na příčiny tohoto stavu. Na jedné straně je tomu upevnění fungování a moci institucí, na straně druhé posílení sociální koherence.¹²³ Důležitým faktorem této španělské politiky je důraz na větší propojenost státní politiky jihoamerických zemí s občanskou společností, důraz je kladen především na jednání politických stran a zesílení postavení nevládních organizací.

Mezi dalším, ne však vedlejším, zájmem Španělska vzhledem k zemím ALC je samozřejmě oblast ekonomická. Španělsko klade důraz na ochranu svých ekonomických zájmů v tomto regionu. Mezi relativně nové zájmy španělské politiky s Iberoamerikou patří problematika migrace. *„Španělský stát se tedy nevěnuje pouze zlepšení pracovních podmínek či pobytu migrantů ve Španělsku, nýbrž se také snaží hledat*

---

¹²¹ Laubenthal, B., 2007, str. 117

¹²² Laubenthal, B., 2007

¹²³ Ministerio de Asuntos Exteriores y de Cooperación, 2004

*nové cesty a možnosti, jak svou zahraniční politikou pomoci na rozvoj zemích, ze kterých migranti pocházejí.*¹²⁴

Mnozí španělští vědci a politici dávají naději a důraz na tzv. iberoamerický společný prostor, který by mohl přispět k lepší kooperaci mezi státy navzájem, ale také na poli celosvětovém. Předpokladem k takovému rozvoji je restrukturalizace institucionálních vztahů mezi zeměmi, které by mohly dospět až ke stádiu založení tzv. Spojených národů iberoamerických (Comunidad Iberoamericana de Naciones, dále CIN). Tento koncept je ale jen teoretický a jeho případná realizace relativně vzdálená a jen těžko předvídatelná. Ovšem první známky a kroky k tomuto iberoamerickému uskupení již byly učiněny: existuje Sekretariát iberoamerických zemí (Secretaría General Iberoamericana, dále SGI), který by mohl být předchůdcem budoucího CIN. Již na setkání SGI v Salamance (říjen 2005) byla vytvořena pravidla vzájemné spolupráce a přizpůsobení v oblasti kulturní a soudní, které přispívají ke zlepšení fungování těchto oblastí spolupráce. Zvýšený důraz aktérů salamanského setkání byl kladen také na sociální odpovědnost soukromých firem, které svým efektivním fungováním přispívají ke zlepšení ekonomických a sociálních podmínek v jednotlivých zemích, tím poté v širším slova smyslu přispějí k omezení chudoby a boji proti hladu.¹²⁵

Další podstatné jevy v zahraniční španělské politice můžeme najít v soudobých evropských normách a tedy ve spolupráci Evropské unie s jednotlivými latinskoamerickými politickoekonomickými organizacemi, tj. EU - Andské společenství národů, EU - Mercosur, EU - skupina Río, EU - ALC (seskupení zemí Latinské Ameriky a Karibiku).

7.4. Nový zákon o cizincích ve Španělsku

V současnosti se připravuje nový zákon o cizincích pobývajících ve Španělsku, jehož schválení chce španělská vládnoucí strana dosáhnout do konce roku 2009. Vzhledem k rozložení politických sil v parlamentu je podle většiny odborníků schválení nové normy velmi pravděpodobné. Nový zákon, respektive reforma

---

¹²⁴ Ministerio de Asuntos Exteriores y de Cooperación, 2008

¹²⁵ Ministerio de Asuntos Exteriores y de Cooperación, 2008

stávajícího zákona z roku 2000, je často zmiňován v médiích a na politickém poli se o něm rozpoutala ostrá debata.

Jedním ze zásadních bodů reformy zákona je striktní boj proti ilegální imigraci do země. Španělské úřady by měly dostat větší pravomoci k vyhoštění ilegálního přistěhovalce, při odhalení jim bude dána lhůta 40 (případně až 70 dní), během kterých musí království opustit, pokud tak neučiní, budou deportováni násilně. U odhalených ilegálních přistěhovalců se také počítá s následným zákazem vstupu do Španělska po dobu 5 až 10 let.¹²⁶ Na druhou stranu se však tato reforma dotkne také soudní oblasti, zejména pak poskytne i nelegálním přistěhovalcům právo na bezplatnou právní pomoc (starý zákon z roku 2000 tuto právní asistenci zaručoval pouze legálně přistěhovalým). Dalším podstatným bodem reformy zákona je zvýšení finančních sankcí za nedodržení pravidel pobytu v zemi (až na 100 000 €).¹²⁷ Posledním, asi nejdiskutovanějším bodem reformy by měla být tzv. reagrupación familiar, tedy možnost sjednocení rodiny. Jedná se o případy, kdy imigrant, samozřejmě legálně žijící v zemi, požádá španělské úřady o povolení pobytu ve Španělsku také pro svou rodinu. V této oblasti nová úprava předpokládá výrazné zostření stávajících norem. V současnosti zákon umožňuje požádat o sjednocení rodiny (děti, manželka a rodiče) po dvou letech legálního pobytu, navrhuje se prodloužení lhůty na 5 let a omezení okruhu osob, které lze do sjednocení rodiny zahrnout.¹²⁸

7.5. Společná evropská imigrační a azylová politika

Členské státy EU se rozhodly, že sjednotí pravidla pro azylovou a imigrační politiku, aby tak mohly jednat dle souboru zásad uznávaných v celé EU. Na summitu ve finském Tampere bylo v roce 1999 rozhodnuto o zavedení společného azylového řízení a o přiznání stejného zacházení všem lidem, kterým byl v EU udělen azyl.¹²⁹

---

¹²⁶ Rius, G., 2009

¹²⁷ Euroresidentes, 2008

¹²⁸ Ministerio de Asuntos Exteriores y de Cooperación, 2003

¹²⁹ Euractiv, 2008

Ovšem cesta k zavedení společné politiky v této oblasti je velice dlouhá, jedním z posledních úkonů, který má ke společné politice směřovat bylo v polovině roku 2008 schválení programu „Společná přistěhovalecká politika pro Evropu: zásady, opatření a prostředky“, Evropskou komisí. Ve sdělení je představeno deset zásad, na kterých stojí společná imigrační politika a které jsou rozděleny do skupin podle tří hlavních aspektů politiky EU: prosperita, solidarita a bezpečnost. Plán politiky pro azyl stanoví osnovu druhé fáze společného evropského azylového systému.

Cesta k celoevropské společné imigrační politice je však velice dlouhá. Jedním z důvodů je také nesouhlas některých členských zemí, mezi které se řadí i Španělsko. Nemůžeme však konstatovat, že tato země tenhle postup odmítá, nýbrž má k těmto krokům zdrženlivější přístup. Důvodem takového jednání španělských politiků je strach a obavy z případných dopadů pokračující imigrace na Španělsko, jakožto zemí s velkým podílem přistěhovalců.¹³⁰ V Evropě pak můžeme vidět odmítavý postup k této iniciativě Evropské unie také např. u Portugalska či Francie.

---

¹³⁰ EC.Europa, 2008

8. ZÁVĚR A PROGNÓZY DALŠÍHO VÝVOJE

Odhad pravděpodobného budoucího vývoje migrace patří mezi jeden z nejtěžších úkolů populačního prognózování. Tato obtížnost dokazuje i nedostatek dat a zdrojů o budoucím vývoji migrace mezi Španělskem a Latinskou Amerikou. Zda však mluvíme o budoucím vývoji těchto migrací, hlavním naším tématem je tedy budoucí imigrační vývoj Španělského království a dopady imigrace na tuto jihoevropskou zemi.

Migrační saldo zůstane pro další desetiletí pro Španělské království s největší pravděpodobností kladné. Tento vývoj by mohla zvrátit jediné zcela výjimečná situace, mohlo by tomu být například v případě velké ekonomické krize, která by Španělsko a s ním celou Evropu zasáhla.¹³¹ To by znamenalo, že země ztratí pro imigranty svoji přitažlivost. Je však zřejmé, že tato ekonomická krize by s největší pravděpodobností neměla dopad jenom na evropský kontinent, nýbrž by zasáhla celý svět – a pak by ani tato situace nezastavila přísun imigrantů z Latinské Ameriky do Španělska.

Dopady stále zesilující se imigrace však mohou být nejen pro Španělsko, ale pro celý evropský kontinent drastické. Ať už se jedná o dopady sociální či ekonomické. Na stranu druhou však mnohé studie předpokládají zlepšení ekonomického vývoje Španělska právě díky imigrantům.

8.1. Imigrace jako stimul pro ekonomický rozvoj

Mnohé studie ukazují, že právě imigrace by měla i v dalších letech podpořit ekonomický vývoj Španělska. Mnoho zpráv tak popisuje evidentní souvislost mezi imigrací a hospodářským vývojem země.¹³² Dle mnohých španělských politiků a vědců je tedy zřejmé, že právě zvýšená imigrace byla jednou z hlavních příčin rychlého ekonomického vývoje země. Přistěhovalci tak podpořili španělský trh a vyplnili mnoho pracovních pozic, které navíc byly často Španěly opovrhovány.¹³³ Tento rychlý hospodářský růst Španělska se dá předpokládat i do nedaleké

---

¹³¹ La Factoría, 2003

¹³² Emetorio Guevara, R., 2008

¹³³ La Factoría, 2003

budoucnosti. Avšak je velice těžké odhadnout, zda i za několik let bude mít pokračující imigrace stále na zemi pozitivní vliv.

Mnozí ekonomové se domnívají, že ne. Španělsko má tedy jako země určité limity, které by v rámci imigrační politiky nemělo překročit, aby tak udrželo ekonomický boom země. Pokračující imigrace by tak zemi mohla přinést řadu problémů.¹³⁴ Mnoho odborníků se například obává natolik velkého přísunu migrantů, že sami přistěhovalci, ochotni přistoupit na horší pracovní podmínky, způsobí například zvýšení míry nezaměstnanosti v zemi, případně by mohla vést až k zhroucení španělského sociálního systému.

Momentální ekonomický růst však s největší pravděpodobností bude pokračovat i v budoucnu. Imigrační politika království však nebude moci být k přistěhovalcům tak vstřícná jako v dnešní době.¹³⁵ Tento vývoj již teď můžeme pozorovat v připravovaných zákonech o imigraci, které počítají s omezením přistěhovalectví v zemi a striktnějšími podmínkami pro přistěhovalce.

Dalším řešením případného problémového vývoje by mohla být také dobře řízená náborová schémata pro přistěhovalce různých kvalifikací. Společně s aktivizací domácích pracovních rezerv by tato politika měla být součástí politik každého evropského státu, nejen Španělska.¹³⁶

Na závěr této kapitoly uvedeme, že většina studií se však shoduje, že pokračující imigrace nebude mít negativní vliv na budoucí španělské hospodářství.

Důležitým faktem je, že přes 85 % přistěhovalců z Latinské Ameriky se nachází ve věkové hranici od 15 do 64 let, tzn. v ekonomicky aktivním věku. Tento fakt také přispívá k ekonomickosociálnímu vývoji Španělska. Jelikož se tedy většinou jedná o pracující přistěhovalce, podíl nepracujícího obyvatelstva, tj. v důchodu či osob v předproduktivním věku zůstává v podstatě stejný i přesto, že se celková populace země zvyšuje. Tento fakt je sám o sobě kladným pro španělskou ekonomiku, oddaluje totiž důsledky stárnutí populace.

---

¹³⁴ La Factoría, 2003

¹³⁵ Emetorio Guevara, R., 2008

¹³⁶ Pavlíková L., 2009

8.2. Další dopady imigrace - zvyky a náboženství přistěhovalců

Přistěhovalci ve Španělsku pocházejí z různých částí světa, mají nejrůznější tradice, zvyky a kulturní hodnoty. Zde se nabízí prostor pro diskusi o integraci imigrantů ve Španělsku, kterou jsme však zmínili již výše. Na stranu druhou, pozitivním vlivem pro Španělsko by mohlo být tzv. kulturní obohacení, které by však ve své konečné fázi by však mohlo přerůst až ve vymizení vlastních španělských zvyků a tradic.

V případě budoucí zvýšené imigrace z regionu ALC se však Španělské království nemusí obávat o ztrátu svých vlastních tradic či narušení tradičního hluboce zakotveného katolicismu v zemi.¹³⁷ Jelikož jsou země ALC katolického vyznání, nepřichází v úvahu žádné případné problémy. Ovšem i oblast španělského náboženství by mohla být imigrací ovlivněna, zejména však v důsledku zvýšené imigrace ze severní či střední Afriky. Problém by také mohl nastat u jistých etnických skupin černého obyvatelstva pocházejícího z Ekvádoru či západních částí Peru.

8.3. Sociální dopady imigrace

Do budoucna můžeme předpokládat velké sociální dopady imigrace na Španělsko. Jedná se především o negativní dopady na španělskou společnost, která je samotným nárůstem podílu obyvatel s jinými zvyky poznamenána, dále pak o fakt, že většina z přistěhovalců má velice nízkou kulturní a sociální úroveň.

Z těch nejzávažnějších dopadů by mohlo být uvedeno např. zvýšení míry analfabetismu, tedy rozvíjejícího se problému s negramotností. S touto problematikou je úzce spojen profil latinskoamerických přistěhovalců dle dosaženého vzdělání. Tato problematika je v poslední době často diskutována, a to ať už ve vztahu k tzv. brain drain, kdy latinskoamerické země přicházejí o kvalifikované pracovníky, tak vzhledem k růstu negramotnosti ve Španělsku a z toho plynoucí nutnosti přijímat další opatření.¹³⁸ Zejména u přistěhovalců bez jakéhokoliv vzdělání je problémem zanedbávání nebo úplné ignorování školní

---

¹³⁷ Baylina, A.G., 2005, str.24

¹³⁸ Emetorio Guevara, R., 2008

docházky jejich dětí – školní docházka je přitom ve Španělsku, tak jako v ostatních evropských státech, povinná.¹³⁹

Důležitým dopadem imigrace je také potřeba vybudovat v přijímající zemi příslušnou sociální infrastrukturu. To se týká celé škály oblastí, které jsou imigrací zasaženy. Můžeme tak například jmenovat přístup ke kulturním zařízením, sportovním aktivitám, dále například rozvoj sociálních a lékařských služeb. Dalším důležitým znakem je také plánování geografického rozložení imigrantů, které by mělo do budoucna zabránit vzniku zón s velkou koncentrací přistěhovaleckého obyvatelstva. Mezi jednu z nejdůležitějších činností rozvíjených španělskou vládou by pak do budoucna mělo být větší zaměření se na osvětovou činnost, která by tak měla přistěhovalcům přinést všechny potřebné informace pro život ve Španělsku.¹⁴⁰

Předpokládá se také rozvíjení dalších činností, jejichž cílovou skupinou by měli být samotní Španělé, kteří se často cítí přistěhovaleckými menšinami ohroženi. Informativní činností o imigraci by tak španělská vláda chtěla předejít incidentům s rasistickým či xenofobním pozadím.

8.3.1. Dopady migrace na země původu

Řadu dopadů migrace na země původu jsme si v textu již zmínili, ať už se jedná o tzv. odliv mozků, převahu pohlaví či problematiku spojenou s remitencemi. Dalším důležitým znakem jsou však dopady sociální. Jedná se tak především o negativní dopady na rodiny migrantů, které jsou spojeny s velkou psychickou i ekonomickou zátěží, která je úzce spojena se samotným aktem emigrace či rozhodnutím opustit mateřskou zemi.

Nejzávažnějším problémem je tak rozpad rodinných vztahů, která vyvolává řadu závažných sociálních problémů. Příkladem by tak mohlo být třeba zanechání výchovy svého potomstva příbuzným či jiným známým emigranta. Tato výchova pak není zcela správná a mnohdy těžce poznamenává správný vývoj jedince.¹⁴¹ Španělská vláda má však velice striktní požadavky v situaci, zda chce imigrant do

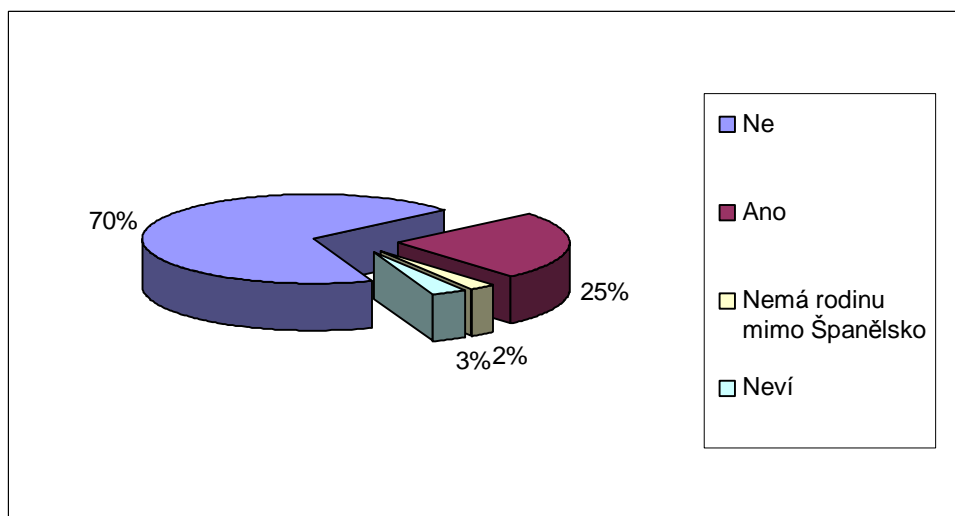
---

¹³⁹ Instituto Nacional de Estadística, 2009

¹⁴⁰ Vega González, L.E., 2008

¹⁴¹ Vega González, L.E., 2008

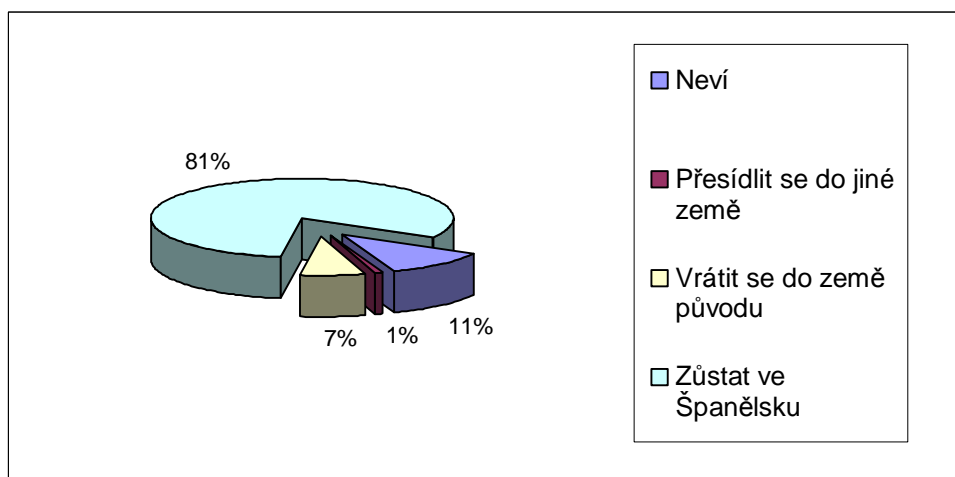
Španělska přivést i své rodinné příbuzné. Většina imigrantů dotázaných v Národním šetření o přistěhovalcích (2009) však tyto tendence nemá (viz obr. 5).¹⁴²

Obr. 5: Tendence přistěhovalců přivést svoji rodinu do Španělska

Zdroj: Instituto Nacional de Estadística, 2009

Dalším podstatným bodem výzkumů o dopadech migrace na země původu je samotný fakt, zda se imigranti chtějí ve Španělsku usadit či zda se chtějí vrátit za svou rodinou do Latinské Ameriky. Většina latinskoamerických migrantů má však v plánu ve Španělsku setrvat (viz obr. 6).¹⁴³

Obr. 6: Plány přistěhovalců na budoucích 5 let

Zdroj: Instituto Nacional de Estadística, 2009

¹⁴² Instituto Nacional de Estadística, 2009

¹⁴³ Instituto Nacional de Estadística, 2009

8.4. Demografické dopady imigrace

Demografické dopady imigrace na Španělsko jsou více méně kladné. Jelikož je Evropa, Španělsko samozřejmě také, stárnoucím kontinentem. Dle odhadů INE se počet přistěhovaleckého obyvatelstva může v roce 2015 zvýšit až na 11 miliónů.¹⁴⁴ Jelikož většina přistěhovalců přísluší k věkové kategorii od 25 do 35 let, je jasným dopadem imigrace výrazné snížení věkového průměru španělské populace. Omlazení populace se však ještě znásobí, vzhledem k tomu, že přistěhovalecké rodiny obvykle mívají více potomků než Španělé.¹⁴⁵ Další průvodním jevem spojeným s omlazováním populace je samozřejmě zvýšená míra porodnosti.

Jiné zdroje uvádějí odhady počtu populace Španělska až do roku 2025. Dle Gozávez Peréz¹⁴⁶, se počet španělské populace může zvýšit v roce 2020 až na 55 miliónů, v roce 2025 by tomu mohlo být ještě o 3 až 4 milióny více. Podíl přistěhovalců v roce 2025 by tak mohl dosáhnout až 25 %.

---

¹⁴⁴ Ministerio de Asuntos Exteriores y de Cooperación, 2008

¹⁴⁵ Ministerio de Trabajo y de Inmigración, 2003

¹⁴⁶ Gozávez Peréz, V., 2002

9. SHRNU TÍ PRÁCE

Práce se zabývá migrací, ve smyslu formy prostorové mobility obyvatelstva mezi dvěma územními jednotkami znamenající obvykle trvalou změnu pobytu. Konkrétněji je práce zaměřena na migrace mezi zeměmi Latinské Ameriky a Španělskem.

Migrační toky mezi ALC a Španělskem mají své kořeny již v dávné historii. Počátky vztahů mezi těmito zeměmi, a tudíž i první zaznamenané migrační proudy, spadají do období konce 15. století, kdy byl Nový svět Španěly objeven. Postupným kolonizováním Latinské Ameriky odešlo ze Španělska do konce 19. století přes půl milionu lidí.

Další výrazné migrační pohyby začínají na konci 19. století. Španělsko stále zůstává emigrující zemí, tato situace přetrvává až do poloviny století dvacátého. Z důvodu špatné ekonomické, sociální, později politické situace ve Španělském království emigrují ze Španělska téměř čtyři milióny lidí v průběhu sta let v období od roku 1870 do roku 1970. Hlavním cílem Španělů jsou země Latinské Ameriky, mezi nejoblíbenější země pak patří Argentina či Kuba.

Následující 80. léta znamenají velkou změnu migračních toků mezi zeměmi. Španělsko se stává zemí s kladným migračním saldem, tím pádem zemí, která migranty přijímá. Tato situace je vyvolána mimo jiné hospodářským růstem a zlepšením sociálních podmínek v zemi. Významným jevem tohoto období je repatriace, tedy návrat Španělů, kteří v první polovině 20. století zemi opustili a v průběhu 80. let se vrátili zpět do rodné země.

Španělsko se tak stává v průběhu 90. let 20. století a počátkem 21. století zemí imigrační. Podíl přistěhovalců na populaci Španělského království dosahoval roku 2007 téměř 10 %, v zemi tedy žilo v tomto období přibližně 4,5 milionu cizinců. Většina z nich pak pocházela ze zemí Latinské Ameriky (36 %), následovali přistěhovalci ze západní Evropy (20 %) a východní Evropy (17 %), velkou skupinu tvoří také imigranti ze zemí severní Afriky (15 %).

Práce se zaměřuje právě nejpočetnější skupinou přistěhovalců ve Španělsku a to imigranty ze zemí ALC. Většina těchto imigrantů pak spadá do ekonomicky

aktivního věku, tj. do věkové kategorie mezi 15 a 64 lety, dále je viditelná lehká převaha žen mezi přistěhovalci. Dalšími důležitými znaky těchto přistěhovalců je, v porovnání s imigranty z ostatních regionů, snadnější integrace do španělské společnosti. Důvody emigrovat přistěhovalců z ALC jsou především ekonomické.

Práce se dále zabývá problematikou remitencí, ilegálních imigrantů či tzv. „brain drain“. Remitence jakožto finanční transfery od emigrantů směřující ke svým rodinám v Latinské Americe ze Španělska mají velice významný vliv pro přijímající země. Jsou tak významným příjmem pro obyvatele těchto zemí, u některých malých středoamerických států mohou tvořit až 10 % HDP, příkladem je Dominikánská republika. Jev „brain drain“, neboli odliv mozků, je významným především pro země ALC, kde odchod vzdělaných a kvalifikovaných lidí ze zemí ALC způsobuje další sociální a ekonomické problémy.

Se zvýšenou imigrací musí Španělsko vytvořit jisté normy pro imigrační politiku. Další kapitoly tak popisují španělské zákony o cizincích a španělskou imigrační politiku. Posledním platným zákonem je dnes Ústavní zákon o právech a svobodách cizinců z roku 2000. Na rok 2010 je však připravována reforma tohoto zákona.

Do budoucna se předpokládá pokračující příliv imigrantů do Španělska. Většina z nich bude pocházet nadále z Latinské Ameriky. Odhady počtu přistěhovalců ve Španělském království na rok 2015 dosahují až 11 miliónů. Imigrace však Španělsku nepřinese nijak velké sociální potíže. Ekonomický vývoj země také nebude zastaven, naopak, zvýšená imigrace může hospodářský růst podpořit.

9.1. Resume

This bachelor thesis is engaged in a migration as a form of space mobility of inhabitants between two territorial units which usually means a long-term change of place of residence. Concretely, work is aimed to the migration between Spain and countries of Latin America.

Migration flows have origin in an early history. Beginnings of relations between this countries thus the first noticed migration flows are dated in the end of

15th century when the New World was discovered. Till the end of 19th century half million people had left from Spanish because of the Latin American colonization.

Next important migration flows began at the end of 19th century. This situation was until the middle of 20th century and Spain is still the country of emigrants. By reason of very bad economic, social and later also political conditions in Spain, almost 4 million Spanish people left their motherland. The main destination of their ways was Latin America. The most popular destinations were Argentina and Cuba.

80's means great change in migration flows. Spain changed into the country with positive migratory balance, country which receives migrants. The economic growth and better social conditions in the country was caused by this situation. Very important event in this period was also a phenomenon of repatriation so called return of Spanish who left the country and came back to their motherland in the first part of 20th century.

During 90' and in the beginning of 21st century Spain became migratory country. Portion of incomers in Spain reached nearly 10 % in 2008. In this period more than 4,5 million of foreigners had been living in Spain. Most of them came from countries of Latin America (36%), from western Europe (20%), eastern Europe (17%) and other big group of immigrants was consist of foreigners from northern Africa (15%).

This work targets the most abundant group of foreigners -the immigrants from Latin America. Most of these immigrants are in the working age that means they are between 15 and 64 years old and there is also visible the dominion of women. Other important spot of immigrants from ALC is easier integration to Spanish society as compared with the immigrants from other regions. Reasons to emigrate are above all economic.

Work is also interested in problems with remittances, illegal immigration or brain drain. The remittances mean a financial transfers from immigrants to their families in motherland. Remittances are very important source of incomes for many countries of Latin America. Furthermore remittances can create till 10% of GDP for many small central american countries, for example Dominican Republic. Event which is called „brain drain“ is important above all for countries of ALC. Departure

of skilled, educated and professional people from ALC produces many social and economic problems in the country of origin of migrants.

With the enhanced immigration, Spain had to create some rules for immigration policy. Consequent chapters describe Spanish laws about foreigners in Spain and analyse Spanish immigration policy. Actual valid law is from 2000, and it's called Constitutional Law about foreigners in Spain. At the present time a reform of this law is also preparing.

In future scientists suppose a continuous arrival of foreigners to Spain. Most of them will probably come from Latin America countries. Estimation about numbers of foreigners in Spain is around 11 million people in 2015. This immigration won't bring serious social problems and also it won't stop economic development of the country, by contraries enhanced immigration can support Spanish economy.

9.2. Resumen

Trabajo de bachiller trata de la migración. Migración como la forma de la movilidad de la gente entre dos areas. Usualmente significa transformación de la residencia de migrante. Trabajo tiene una apuntación a la migración entre España y América Latina.

Flujos migratorios entre España y América Latina tienen sus raíces en antigua historia. Principios de las relaciones entre ALC y España comienzan en el fin del siglo 15, cuando fue el continente americano descubierto por los españoles. Colonialización del Nuevo Mundo significó salida de más de medio millón de españoles a América Latina hasta el fin del siglo 19.

Otros flujos migratorios importantes comenzaron en el fin del siglo 19. España quedó la país de donde se emigra, esta situación perduró hasta la mitad del siglo 20. Las causas de la emigración fueron unas malas condiciones económicas, sociales y más tarde igualmente políticas en España. Entre los años 1870 y 1970 salieron de España más de cuatro millones personas. Los destinos más populares fueron los países de América Latina, principalmente Argentina y Cuba.

Los años 80 significaron un gran cambio de flujos migratorios. España se convirtió en un país con un saldo migratorio positivo, esto significa que recibe los

migrantes. Esta situación fue gracias al desarrollo económico y social del país. Un fenómeno muy importante fue la repatriación de los españoles que habían salido de España y durante este tiempo volvieron a su madre patria.

España se convirtió durante los años 90 y a principios del siglo 21 en un país inmigratorio. La parte de los extranjeros en España forma unos 10% de la población total. Pues aproximadamente 4,5 millones de extranjeros vivieron en España en 2008. La mayoría de ellos vinieron de los países de América Latina (36%), de Europa occidental (20%), de Europa oriental (17%), otro gran grupo de los extranjeros viene del norte de África (15%).

Trabajo trata del grupo de inmigrantes más numeroso – los de América Latina. Mayoría de estos latinoamericanos tiene entre 15 y 64 años pues son de la edad productiva. Otro aspecto visible es la predominación de las mujeres entre inmigrantes de ALC. Otros aspecto importante es, en comparación con otros inmigrantes, la integración más fácil a la sociedad española. Las causas de emigrar son sobre todo económicas.

Trabajo luego trata de las problemas de remesas, los inmigrantes ilegales o de fuga de cerebros. Las remesas como los transferos financieros de los emigrantes a sus familias en América Latina. Las remesas tienen una gran importancia y forman una buena parte de las rentas de la gente en ALC. En algunos países pequeños de América central pueden formar hasta 10% de PIB, por ejemplo República Dominicana. El fenómeno conocido como „fuga de cerebros“ tiene una importancia para los países de ALC y significa la salida de gente ilustrada, inteligente y calificada y suscita muchos problemas económicos y sociales en los países latinoamericanos.

Debido a la inmigración España tuvo que crear las reglas para política inmigratoria. Otra parte del trabajo describe las leyes españolas sobre la inmigración y los extranjeros en España. La ley actual es la del año 2000 y se llama Ley orgánica de los extranjeros y sus derechos y libertades en España. El gobierno español está preparando una reforma de esta ley para el año 2010.

En el futuro se supone siguiente entrada de los extranjeros a España. La mayoría de ellos probablemente va a venir a país de América Latina. La apreciación del número de los inmigrantes es para el año 2015 sobre 11 millones de extranjeros.

Esta inmigración probablemente no va a traer muchos problemas sociales. El desarrollo económico no va a suspender, al revés la inmigración subida podría apoyar el desarrollo económico del país.

10. POUŽITÉ ZDROJE

A

ACEÑA, Pablo Martín, RUIZ, Elena Martínez. *Las cosecuencias demográficas de la guerra civil* [online]. Salamanca, ©2005. 36 s. [cit. 2009-02-05] Dostupné z WWW: <<http://web.usal.es/~jaortega/invest/OrtegaSilvestre-GC.pdf>>.

ALBORELA, Enrique. *Un nuevo canal interoceánico entre América Latina y España.. La UE a la inmigración* [online]. ©2006 [cit. 2009-05-27]. Dostupné z WWW: <http://www.ideasydebate.com/inmigracion/wpcontent/uploads/2007/08/remesas_anuario_elcano_blog_idydeb.pdf>

AZIZA, Mimoun. *La emigración española a través de la historia*. [online]. 1.7.2007, [cit. 2009-20-04]. Dostupné z WWW <<http://www.melillense.info/spip.php?article55>>.

B

BAYLINA, Amparo Górriz. *Consecuencias económicas, culturales y religiosas de inmigración en España*. [online]. ©2007, [cit. 2009-05-05]. Dostupné z WWW <<http://www.mayores.uji.es/proyectos/proyectos2005/inmigracion.pdf>>.

D

DANĚK, Petr. *Stát, prostor, politika. Vybrané otázky politické geografie : Nerovnoměrný rozvoj světa: kolonialismus, neokolonialismus a diskurz rozvoje*. Praha : Univerzita Karlova, PŕF, 2000. 31 s. ISBN 80-238-5566-2.

DÍEZ BUESO, Laura. *Derechos y libertades. La incorporación de la participación política de los inmigrantes al ordenamiento jurídico español*. Instituto Bartolomé de las casas. 2008, t.12, s. 125-140. ISSN 1133-0937

DILIP, Ratha, ZHIMEI, Xu. *Migration and Remittances Factbook 2008*, 2008. 256 s. ISBN 978-0-8213-74.

E

EMETERIO GUEVARA, Ramos. *Pobreza, migración, remesas y desarrollo económico*. [online]. ©2008. [cit. 2009-20-04]. ISBN: 978-84-691-3248-7. Dostupné z WWW <<http://www.eumed.net/libros/2008a/367/indice.htm>>.

ESCOBAR, José. *Las remesas de los emigrantes latinoamericanos en España se desploman en sólo tres meses*. [online]. 27.4.2009 [cit. 2009-04-01]. Dostupné z WWW <<http://www.kaosenlared.net/noticia/91072/remesas-emigrantes-latinoamericanos-espana-desplomano-solo-tres-meses>>.

European comission *Další rozvoj společné přistěhovalecké a azylové politiky EU* [online]., 17.6.2008 [cit. 2009-03-12]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/0808948_cs.htm>.

EU Media, s.r.o., [online], *Azylová a imigrační politika*. 2008 [cit. 2009-03-15]. Dostupné z WWW:
<<http://www.euractiv.cz/bezpecnost-a-spravedlnost0/link-dossier/azylov-a-imigran-politika>>.

Euroresidentes. *El proyecto de la Nueva ley de Extranjería limita el derecho de Reagrupación Familiar. Noticias sobre inmigración en España 2008*. [online], ©2000 [online], 2000 [cit. 2009-04-29]. Dostupné z WWW:
<<http://www.euroresidentes.com/Blogs/inmigracion/2008/12/restricciones-la-reagrupacion-familiar.html>>.

G

GARCÍA MARTINÉZ, Alfonso, SÁNCHEZ LÁZARO, María. *Pedagogía social: revista interuniversitaria. La Integración de inmigrantes en España*. Universidad de Murcia. 2006, no. 12-13. ISSN 1139-1723.

GONZÁLEZ ALVARADO, Iván, SÁNCHEZ, Hilda. *Migraciones en América Latina y el Caribe*. In *International Labour Organization. Educación obrera : Los trabajadores y las trabajadoras migrantes*. [online]. 4.edición ©2002. [cit.2009-04-01], s.114-121. Dostupné z WWW:
<<http://www.ilo.org/public/spanish/dialogue/actrav/publ/129/19.pdf>>.

GOZÁLVEZ PERÉZ, Vicente. *Los inmigrantes: Nos necesitan o los necesitamos? Los excedentes demográfico del desarrollo*. [online]. Universidad de Alicante. ©2002, [cit.2009-04-01], s.13. Dostupné z WWW
<http://www.ual.es/Universidad/PRAEM/autoempleo/actividad6/ponencias/ponencia_03.pdf>.

GRASGRUBER, Pavel. *Pokolení Adama a Evy (5.) – Osídlování Ameriky*. [online]. 27.8.2008, [cit.2009-04-29], Dostupné z WWW <<http://www.national-geographic.cz/archeologie-a-historie/pokoleni-adama-a-ey-5---osidlovani-ameriky-2311/>>.

I

Instituto Nacional de estadística. *Encuesta nacional de inmigrantes 2000 -2007*. Instituto nacional de estadística. [online], © 2009., 1.1.2008, [cit.2009-05-01], 156 s. Dostupné z WWW:
<<http://www.ine.es/prodyser/pubweb/eni07/eni07.pdf>>. ISBN 605-09-007-6.

Instituto Nacional de estadística. *Estadística de variaciones residenciales*. [online], © 2009, [cit.2009-05-01], Dostupné z WWW <<http://www.ine.es/jaxi/menu.do?type=pcaxis&path=%2Ft20%2Fp307&file=inebase&L=>>>.

Instituto Nacional de Estadística. *Encuesta de migraciones*. [online], © 2009, [cit.2009-04-11], Dostupné z WWW
<<http://www.ine.es/jaxi/menu.do?type=pcaxis&path=/t20/p311/2006-2007&file=pcaxis>>.

J

Jefatura del Estado. *Boletín oficial del Estado* [online]. ©2003 [cit. 2009-03-04]. Dostupné z WWW:
<<http://www.boe.es/boe/dias/2003/11/21/pdfs/A41193-41204.pdf>>.

K

KING, Russel. *Atlas lidské migrace*. King Russel. Praha : Mladá fronta, 2008. 192 s. ISBN 978-80-204-1706-0.

KOSTERS, Johana. *Migración y el servicio doméstico en América Latina : Comparación de normativas migratorias y laborales en algunos países de la región*. [online]. Santiago de Chile, Regional, ©2008. [cit. 2009-25-04]. 36 s. Dostupné z WWW: <http://www.risalc.cl:9090/archivos_recursos/476/MigracionyServicioDomestico_AmericaLatina.pdf>.

L

La Factoría. *La inmigración: factor de desarrollo económico y reto a la cohesión social*. [online]. ©2003, [cit. 2009-25-04]. Dostupné z WWW <<http://www.revistalafactoria.eu/articulo.php?id=244>>.

LAUBENTHAL, Barbara. *The Emergence of Pro-Regularization Movements in Western Europe*. In *International Migration*. [online]. The Autor, ©2007. [cit. 2009-22-04]. s. 101-133. Dostupné z WWW: <<http://www3.interscience.wiley.com/cgi-bin/fulltext/118493285/PDFSTART>>.

M

Ministerio de Asuntos Exteriores y de Cooperación. *Política exterior de España en Iberoamérica*. 21.11.2008, . [online]. [cit.2009-25-04]. Dostupné z WWW <<http://www.maec.es/es/MenuPpal/Paises/Iberoamerica/Paginas/iberoamerica.aspx>>.

Ministerio de Trabajo e Inmigración. *Boletín Oficial del Estado*. 1.9.2008, [online]. [cit. 2009-25-04]. Dostupné z WWW <http://www.mtas.es/es/migraciones/Integracion/IntegralInmigrantes/docs/Resolucion_BOE_1_sep_2008.pdf>.

Ministerio de Trabajo e Inmigración. *Acceso de los extranjeros al trabajo en España*. ©2009, [online]. [cit.2009-25-04]. Dostupné z WWW <http://www.mtas.es/es/Guia/texto/guia_8_21_0.htm>.

Ministerstvo vnitra České republiky. *Terminologický slovník*. [online]. ©2007 [cit. 2009-05-05]. Dostupné z WWW <<http://www.mvcr.cz/clanek/terminologickyslovník.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>>

MISHRA, Prachi. *IMF Working Paper. Emigration and Brain Drain: Evidence From the Caribbean*, [online]. IMF, ©2006. [cit. 2009-05-05]. s. 1-38. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2006/wp0625.pdf>>. Emigration and Brain Drain: Evidence From the Caribbean,

MYERS, Robert. *Unos se quedan otros se vuelven*. [online]. The IDRC : Library Catalogue, ©2000 [cit. 2009-05-06], s. 8-9. Dostupné z WWW: <<http://idinfo.idrc.ca/archive/ReportsINTRA/pdfs/v11n2s>>.

O

OTERO OCHAITA, Josefa. *Movimientos migratorios en la España* [online]. Ministerio de Educación, ©2003 , 1.1.2007 [cit.2009-05-06] Dostupné z WWW: <<http://sauce.pntic.mec.es/jotero/Emigra1/emigra1r.htm#Cuántos%20españoles>>.

P

Pajares, Miguel. *Inmigración y Mercado de Trabajo. Informe 2008*. Madrid: Ministerio de Trabajo e Inmigración. 2008. s.170. ISBN: 978-84-8417-302-1.

PAVLÍK, Z, KUČERA , M. *Populační vývoj České republiky 1990 – 2002*. Praha, DemoArt, 2002. s.185 . ISBN 8090268684.

PAVLÍKOVÁ, Lenka. *Recenze knihy Permanent or circular migration? Policy choices to adress demograhic decline and labour shortage in Europe*. [online]. ©2009, [cit. 2009-04-13]. s.4. Dostupné z WWW: <http://aa.ecn.cz/img_upload/224c0704b7b7746e8a07df9a8b20c098/LPavlikova_RecenzePermanentCircularMigration_1.pdf>.

PELLEGRINO, Adela. *Migration from Latin America to Europe : Trends and Policy Challenges*. International Organization for Migration. [online]. ©2004, [cit. 2009-05-06], 75 s. Dostupné z WWW: <<http://www.oas.org/atip/Migration/IOM%20Report%20Migration%20LAC%20to%20EU.pdf>>.

R

Rincon del vago [online]. *Integración de inmigrantes en España*. © 2002 , 26.4.2009 [cit. 2009-05-05]. Dostupné z WWW: <<http://html.rincondelvago.com/integracion-de-inmigrantes-en-espana.html>>.

RIUS, Xavier. *La nueva ley de extranjería*. El Periódico [online]. ©2009 [cit. 2009-04-05]. Dostupné z WWW: <http://www.elperiodico.com/default.asp?idpublicacio_PK=46&idioma=CAS&idnoticia_PK=575307&idseccio_PK=1006>.

S

SÁNCHEZ, Torquemada. *La inmigración en Espana durante las primeras etapas de franquismo*. Dykinson, 2009. 221 s. ISBN: 978-84-9849-447-1

SCHUGURENSKY, Daniel. *Reseña del libro Exiliados, emigrados y retornados: Chilenos en América y Europa 1973-2004.* Casa Salvador Allende [online]. ©2007 [cit. 2009-04-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.casasalvadorallende.com/BReview.Schugurensky.html>>.

STINGL, Miloslav. *Indiáni stříbrné Luny: za záhadami zmizelých indiánských říší*. Praha: Knižní klub, 2003. 207 s. ISBN 80-242-10-85-1

STOJANOV, Robert, NOVOSÁK, Jiří. *Migrace místo pomoci? Remittance a cirkulace mozků jako nástroj rozvoje*. In: *Mezinárodní vztahy*. 2008, č. 43, s.38-77, ISSN 0323-1844

T

TEDESCO, Laura. *Inmigrantes latinoamericanos en España*. [online]. Madrid, 1. 4. 2008, [cit.2009-04-13]. Dostupné z WWW <http://portal.uam.es/portal/page/portal/UAM_ORGANIZATIVO/Departamentos/CienciaPoliticaRelacionesInternacionales/publicaciones%20en%20red/working_papers/4Laura%20Tedesco%2089_2008.pdf>.

Terra Noticias. *España está agradecida con los inmigrantes latinoamericanos y no les cerrará las puertas*. [online]. 26.4.2009, [cit. 2009-05-05]. Dostupné z WWW <<http://noticias.terra.es/mundo/2009/0326-1/actualidad/espana-esta-agradecida-con-los-inmigrantes-latinoamericanos-y-no-les-cerrara-las-puertas.aspx>>.

The World Bank Group. *Country corridors*. [online]. ©2009, [cit. 2009-05-06], Dostupné z WWW <<http://remittanceprices.worldbank.org/CountryCorridors/>>.

TODOROV, T. *Dobytí Ameriky: problém druhého*. Praha : Mladá fronta, 1996, 325 s., ISBN 802 040 5828

TORRES, Rafael. *Adios mi España querida*. Madrid : La Esfera, 2009. 263 s. ISBN 9788497348256.

V

VEGA GONZÁLEZ, Leticia Elizabeth. *Migración internacional: Consecuencias de emigración*. [online]. 29.10. 2008. [cit. 2009-05-05]. Dostupné z WWW <<http://www.mailxmail.com/curso-migracion-poblacion/migracion-internacional-consecuencias-emigracion>>.

VIVES AZANCOT, Pedro, VEGA, Pepa, OYAMBURU, Jesús. *Historia general de la emigración española a Iberoamérica*. Madrid : Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales, 1992. 2 sv. (500, 732 s.). ISBN 84-7679-232-8 .

W

WATTS, Julie R., *Strange Bedfellows. How Spanish Labor Union Leaders and Employers Find Common Ground on Immigration*. In: *Polices Study Journal*, Vol.26, No.4, 1998, s.657-675

WAUGH, D. *Geography. An Integrated Approach*. Walton on Thames: Nelson Thornes. 2007, 600s., 3rd edition. ISBN: 9780174447061
